

UNIVERZITA PARDUBICE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**Fotbalové fandovství jako výchovný faktor u
dospívajících jedinců**

Bakalářská práce

UNIVERSITY OF PARDUBICE

FACULTY OF ARTS AND PHILOSOPHY

**Football foible as an educational factor among
adolescents**

Bachelor work

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra KOVÁŘOVÁ**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Fotbalové fandovství jako výchovný faktor u dospívajících jedinců**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod 2. Teoretická část: a) Vymezení pojmů b) Historie fandovství v ČR c) Současná situace v ČR 3. Praktická část: Metoda kvantitativní: dotazník (respondenti: aktivní fanoušci klubu Bohemians 1905 adolescentního věku a fanoušci, kteří klubu fandí od adolescentního věku) 4. Výsledky výzkumu 5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ČERNÝ, Jiří. Fotbal je hra. Praha: Československý spisovatel, 1968 HER-
FURT, Ivan. Fotbalové dobývání Evropy. Praha: Mladá fronta, 2004
SMOLÍK, Josef. Fotbalové chuligánství. Karlovy Vary: Plachý, 2008 MA-
REŠ, Miroslav. Fotbaloví chuligáni. Brno: Centrum strategických studií;
Barrister & Principal, 2004 NAKONEČNÝ, Milan. Sociální psycholo-
gie. Praha: Academia, 1999 REZÁČ, Jaroslav. Sociální psychologie. Brno:
Paído, 1998 ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem. Praha: Portál, 2006 VÁGNE-
ROVÁ, Marie. Vývojová psychologie. Praha: Karolinum, 2005 HENDL,
J., Úvod do kvalitativního výzkumu. Praha: Karolinum, 1997 GAVORA,
P., Výzkumné metody v pedagogice. Brno: Paído, 1996

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Miloslav Průka, Ph.D.
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: 30. dubna 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2010

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

U.S.

PhDr. Mgr. Jana Mrazcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlášení:

Prohlašuji: Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající se zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o použití jinému subjektu, je ode mne Univerzita Pardubice oprávněna přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně

V Praze dne 20. 11. 2010

.....
Petra Kovářová

Anotace:

KOVÁŘOVA, Petra. *Fotbalové fandovství jako výchovný faktor u dospívajících jedinců.*

Filozofická fakulta Univerzity Pardubice, 2010. Bakalářská práce.

Práce se ve své teoretické části zabývá zejména vývojem adolescentů, a to fyzickým, emocionálním i psychosociálním. Dále také shrnuje specifika výchovy adolescentní mládeže. Druhá část teoretické části je zaměřena na vývoj fotbalového diváctví ve světě a v České republice, popisuje současnou českou fanouškovskou scénu a zabývá se také obecným rozdělením fanoušků. Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na aktivity fanoušků prvoligového klubu Bohemians 1905.

Praktická část je věnována kvantitativnímu výzumu názorů adolescentních fanoušků klubu Bohemians 1905.

Klíčová slova: adolescence - výchova – sportovní diváctví – fotbal – Bohemians 1905

Annotation:

KOVÁŘOVA, Petra. *Football foible as an educational factor among adolescents*. Faculty of Arts and Philosophy, University of Pardubice, 2010. Bachelor work

The theoretical part of the thesis primarily deals with the physical, emotional and psychosocial development of adolescents. It also summarises the specifics of adolescents education. Second part of the theoretical paper focuses on the development of football fans movement in the Czech republic and all over the world, it describes the czech fans community and also explains the different types of fans. The last chapter of the theoretical part then focuses on first league football club Bohemians 1905's fans activities.

The empirical part is based on the quantitative research of Bohemians 1905 football team's fans' opinions.

Key words: adolescence - education – sport support - football – Bohemians 1905

OBSAH

ÚVOD.....	11
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Charakteristika adolescence.....	12
1.1 Věkové vymezení.....	12
1.2 Tělesný vývoj.....	12
1.3 Kognitivní vývoj.....	13
1.4 Emocionální vývoj.....	15
1.4.1 City erotické a láska.....	15
1.4.2 Mravní vývoj.....	16
1.5 Psychosociální vývoj.....	17
1.5.1 Vztah k sobě, sebepojetí a sebehodnocení.....	17
1.5.2 Vztahy s druhými.....	19
2. Výchova v adolescenci.....	23
2.1. Výchova.....	23
2.2. Výchovné faktory v adolescenci.....	23
2.2.1. Vliv rodiny.....	24
2.2.2. Vliv školy.....	26
2.2.3 Volnočasové aktivity.....	29
2.2.4 Hromadní sdělovací prostředky.....	31
2.3 Rizikové chování.....	33
2.3.1 Příčiny rizikového chování.....	33
2.3.2 Prevence rizikového chování.....	34
3. Fotbalové fandovství.....	36
3.1 Historie fotbalového diváctví.....	36
3.1.1 Historie fotbalového diváctví ve světě.....	37
3.1.2 Historie fotbalového diváctví u nás.....	38
3.2 Současná česká scéna.....	38
3.3 Rozdělení fanoušků.....	43
4. Fanoušci klubu Bohemians 1905.....	45
4.1. Důvody k oslovení Fanoušků Bohemians 1905.....	45
4.2. Znovuzrození klubu Bohemians.....	46
4.3. Snahy o záchranu stadionu.....	48

4.4. Bohemka proti rasismu.....	49
4.5. Ultras Bohemians 1905.....	51
4.5.1. Vznik Bohemians Ultras.....	51
4.5.2. Současná situace.....	52
4.6. Ostatní aktivity.....	54
4.6.1. Aktivity spojené s hudbu.....	54
4.6.2. Média.....	54
4.6.3. Sportovní aktivity.....	56

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Výzkum.....	57
5.1. Cíl výzkumu.....	57
5.2. Metoda výzkumu.....	57
5.3. Hypotézy.....	58
5.4. Výzkumný soubor.....	58
5.5. Výsledky výzkumu.....	59
5.6. Vyhodnocení hypotéz.....	67
5.7. Shrnutí výzkumu.....	68
ZÁVĚR.....	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

V současné době utrpěla pověst sportovního, zvláště pak fotbalového fanouška ne jeden šrám na kráse. Samotný fakt, že být fotbalovým fanouškem nemusí být samo o sobě nic negativního, zcela zastřely události týkající se především násilí na stadionech i mimo ně, projevy rasismu či xenofobie a statisícové škody napáchané fanoušky při cestách po celé republice. V této souvislosti se tak pomocí médií utvořil jistý stereotyp fotbalového fanouška, jako „mladého chuligána“, který „roste pro kriminál“. Je nepopíratelným faktem, že část fotbalových fanoušků tomuto stereotypu skutečně odpovídá, dovolím si ale tvrdit, a veškeré mé zkušenosti a pozorování tuto skutečnost podpírají, že většina mladých fanoušků chodí na utkání sledovat fotbal, podporovat svůj tým či se jen tak pobavit s přáteli, a ne z důvodu někoho či něco poškodit.

Období adolescence jsem vybrala zejména kvůli změnám a vývoji, které toto období doprovázejí. Právě v době dospívání je totiž člověk nejvíce ovlivnitelný, formuje se totiž celá jeho osobnost, utváří si své názory, hledá vzory a také sám sebe. Velkou roli při utváření identity jedince v tomto období hraje jeho rodina, škola, vrstevníci, média a nezanedbatelnou úlohu také sehrají volnočasové aktivity, kterým se adolescent věnuje.

K nastínění konkrétních příkladů a hlubšího proniknutí do problematiky jsem zvolila studium fanoušků fotbalového klubu Bohemians 1905. Fanoušky právě tohoto klubu jsem vybrala jednak na základě znalosti prostředí, ale především pro jejich specifika. Jako jedni z mála fotbalových fanoušků se aktivně podílejí na boji proti rasismu, xenofobii a diskriminaci. Je o nich také známé, že svému klubu nejen fandí, ale že pro něj žijí.

Za cíle své bakalářské práce jsem si stanovila seznámení čtenářů se specifiky adolescentního věku, přiblížení historie a současnosti fotbalového fanouškovství. Hlavním cílem je, pomocí fotbalových fanoušků klubu Bohemians 1905, předvést tyto mladé lidi také v lepším světle. Budu se snažit dokázat, že fotbalové fandovství dokáže mít i pozitivní vliv na utváření osobnosti mladého člověka nebo, že ve fotbalovém prostředí se dají nalézt smysluplné aktivity pro trávení volného času.

Tyto domněnky se pokusím dokázat na příkladu fanoušků klubu Bohemians 1905, a to pomocí kvantitativní metody dotazníků. Cílem je především zjistit důvody, které je přivedly k fandění právě tohoto klubu, dále zjistit jejich fanouškovské návyky, názory na rasismus a vztah ke klubu.

1. CHARAKTERISTIKA ADOLESCENCE

1.1 Věkové vymezení

Období adolescence (z lat. Adolesco = dospívat, vyvíjet se, sílit, mohutnět) je poměrně těžké časově ohraničit. Většina autorů se shoduje v názoru, že se jedná o období probíhající okolo 15 – 22 roku života. Zatímco počátek se dá jasně určit biologickým kriteriem pohlavní zralosti, u konce dospívání neexistuje žádný zásadní biologický předěl. Dá se tedy určit podle zrání psychického, sociálního a také profesního (ukončení studia, hledání práce). (Macek, 2003)

Dá se také říci, že adolescence je nepřesně ohraničené období života jedince, ve kterém se ze závislého stává nezávislým.

„Trvalou charakteristikou adolescence zůstává, že je považována za most mezi dětstvím a dospělostí.“(Macek, 2003, str. 9)

1.2. Tělesný vývoj

Období dospívání by mělo pro každého jedince znamenat i velké množství biologických změn. V tomto období dochází k tělesnému vyvržení jedince, a to s sebou nese mnoho fyziologických procesů.

Nejvýraznější biologickou změnou v tomto období je určitě vývoj a dozrání reprodukčních orgánů, a to jak u dívek, tak u chlapců. Tyto změny s sebou nesou především schopnost oplodnit a být oplodněna.

Výraznými změnami také prochází lidská postava. Zatímco u chlapců v tomto období dochází ještě k markantnímu růstu do výšky, u dívek je již výšková změna pouze minimální. Tímto dochází k vytvoření výrazného výškového rozdílu mezi oběma pohlavími. Kromě růstu do výšky se u chlapců objevuje zřetelný nárůst svalové hmoty, jejich postava sílí. U dívek naopak dochází z zaoblení tvarů, zejména v oblasti boků a ňader. U obou pohlaví dochází k celkovému vyvážení poměru mezi tělem a končetinami, údy se stávají kontrolovatelnějšími a pohyby jsou synchronizované. Celkově se dá říci, že z dětských těl se stávají těla dospělých.

Neopomenutelnou součástí adolescentního dozrávání je také celkové ochlupení těla, u chlapců se objevují první vousy, ochlupení pohlavních orgánů je již srovnatelné s dospělými jedinci.

Ačkoliv by se tyto tělesné změny mohly zdát vcelku nepodstatnými, pro adolescenta znamenají nejeden zlom v jeho životě. V naprosté většině se totiž jedná o změny konečné a nezvratné. Ne každý se ovšem dokáže se svou nynější podobou smířit, zvláště pokud ne zcela odpovídá jeho představám či představám společnosti. Podle Vágnerové je dokonce „zevnějšek prostředkem k dosažení sociální akceptace a prestiže“ (Vágnerová, 2000, str. 256). Podle Havighurstova konceptu vývojového úkolu je jedním z hlavních úkolů v období adolescence „přijetí vlastního těla, včetně pohlavní zralosti a pohlavní role.“ (Havighurst, 1948/1974, cit. podle Macek, 2003, str. 17)

1.3.Kognitivní vývoj

Období adolescence je bouřlivým obdobím také v oblasti psychického vývoje. Mladý člověk dozrává v soběstačného jedince. Mění a zdokonaluje se způsob myšlení, adolescent se postupně vyrovnává s hledáním sama sebe a celkovým osamostatněním od rodičů. Tyto skutečnosti provází mnoho psychických změn a procesů.

Kognitivní změny

Pojem kognitivní procesy zahrnuje soubor pochodů a operací, které umožňují člověku vnímat, prožívat a uvědomovat si svět kolem sebe. Důležitou funkci mají také pro utváření představy o sobě samém, formování názorů a hodnotových orientací. Zahrnují především myšlení, dále také smyslové poznávání, představy a obrazotvornost, paměť a učení. Někteří odborníci mezi ně řadí také jazyk a řeč. Vývoj těchto procesů znamená zejména změny ve způsobu myšlení, nazírání na svět i sebe sama, stejně tak zvýšení zájmu o problémy týkající se světa, okolí i jedince samotného a snahy tyto problémy novým a originálním způsobem řešit. Vývoj kognitivních dovedností je proces doprovázející člověka po celý jeho život. Zatímco v období dětství a dospívání bývají změny markantní a v mnohých případech přelomové, s přibývajícím věkem tento vývoj slábne a dovednosti se rozvíjejí jen ve spojitosti s nabýváním nových poznatků a životních zkušeností.

Podle Piagetovy teorie kognitivního vývoje spadá období pubescence do 4., poslední fáze, označované jako *fáze utváření formálních operací*. Během této doby si pubescent osvojí základy abstraktního myšlení, naučí se chápat a operovat s abstraktními pojmy.

V období adolescence již k podobnému přelomovému kroku ve způsobu myšlení nedochází. Dochází pouze k prohlubování dovedností již nabytých. „Adolescent umí formálních operací používat lépe, zafixoval si je a další zdokonalení poznávacích funkcí je možné především jejich cvičením a hromaděním zkušeností.“ (Vágnerová, 2004, str. 259) A s novými zkušenostmi a znalostmi přichází také větší množství informací. Je tedy důležité, s ohledem na kapacitu paměti, tyto informace selektovat a třídit podle jejich důležitosti. Adolescenti nově nabyté informace třídí především podle osobní relevance, zajímavosti a důležitosti pro budoucí život. Zdrojem těchto informací sice stále bývá ve většině případů škola, ale její význam postupně ustupuje. „Škola přestává být jediným zdrojem poznatků a informací, poznávání je stimulováno a syceno z dalších prostředků a oblastí, nejednou nahodile a živelně.“ (Taxová, 1987, str.153) Důležitým zdrojem poznatků se pro dospívající stává také jejich každodenní život. „Poznávací aktivity se nevztahují jen na různé úseky vědy, techniky a kultury, ale prakticky na všechno, v čem mladiství žijí, s čím se setkávají, co je přímo či zprostředkovaně obklopuje“ (Taxová, 1987, str. 154 tamtéž).

„Pro adolescenci je typická flexibilita a schopnost používat nové způsoby řešení.“ (Vágnerová, 2004, str. 259). Dospívající dokáží na situace a problémy nazírat vlastním a nezvyklým způsobem. Nejsou zatíženi předchozími zkušenostmi, a tak pro ně neexistuje jen známé a ověřené řešení. Snaží se o nalezení řešení nového a originálního. „Má-li dospívající řešit nějaký problém, nespokojí se již s jediným řešením, které se nejspíše nabízí, ale uvažuje o možných alternativních řešeních a systematicky je zkouší a hodnotí“ (Langmeier, 2006, str. 147). Nezkušenost a potřeba radikálního postoje vede častokrát k unáhleným a zbrklým závěrům. Adolescenti nejsou schopni zvážit komplexnost a kontext celé situace, často také dochází ke zbytečnému opakování špatných, či již překonaných řešení. Při svém snažení jsou zatíženi emocemi, což může v mnoha případech úsudek negativně ovlivnit. Na druhou stranu si již dokáží uvědomit důsledky a vliv svého konání. Všechny nově nabyté dovednosti jsou důležitým prvkem při řešení úloh nejen vědeckého typu, ale především problémů každodenního života.

1.4. Emocionální vývoj

Emocionální vývoj v adolescenci plynule navazuje na vývoj v předchozích fázích života. Zatímco o pubescenci se hovoří jako o období „zvýšené emoční lability“ (Macek, 2003, str. 47), ve kterém dominuje kolísání nálad, pocitové zvraty a zkratovité chování, adolescence nese v tomto ohledu jisté zklidnění. Pomalu začíná odeznívat přecitlivělost, výkyvy nálad i určitý negativismus vůči světu i sám sobě. Zároveň ale dochází k diferenciaci vyšších citů a prožitků. „Projevuje se zaměřováním i výběrem podnětů, jež jsou schopny cit vyvolat a současně i upevňovat včetně postupné stabilizace následných citových vztahů. Důsledkem toho bývá i větší obsažnost citů a jejich stoupající uvědomělost.“ (Taxová, 1987, str. 181) Adolescent je již schopen přesně určit, co se mu líbí, či nelíbí a také to zdůvodnit. Mění a diferencuje se také vnější projev citů, stává se méně jasným, což mnohokrát přispívá k nečitelnosti těchto citů. Intenzita prožitků je stále velmi vysoká, již se ale neprojevuje navenek tak bouřlivě. Adolescent se také stává více extrovertním, problémy vnějšího světa se dostávají do popředí jeho zájmu.

Svým citům a prožitkům dokáže dospívající stále lépe porozumět, rozebírat je a chápat jejich podstatu i význam. „Zvláštní význam získávají emoce a city související s erotickou sférou života, estetické city a mravní cítění.“(Macek, 2003, str. 78)

1.4.1 City erotické a láska

Velmi důležitou složkou v dospívání se stávají city spojené s erotikou a láskou. Zatímco v období pubescence šlo při schůzkách spíše o kamarádské vztahy, přibližně od 14. roku se začínají dospívající zajímat i o tělesné sblížení. Podle Říčana ještě v 16-17 letech, pokud dojde k pohlavnímu styku, nemusí to nutně znamenat začátek pravidelného sexuálního života, zatímco okolo roku 20. je to již zcela běžné. (Říčan, 2004). Vztahy adolescentů mívají většinou podobný průběh. Od vodění se za ruku, přes první polibky, vzájemné osahávání, až k pohlavnímu aktu. Vývoj takového vztahu má spíše dlouhodobější povahu, jen v některých případech (užití alkoholu, drog, naléhání vrstevníků) se může tento vývoj smršknout jen do několika dní, či dokonce hodin.

Přestože bývají adolescentní milostné vtahy dlouhodobějšího rázu, mívají většinou povahu experimentu. Dospívající se snaží získat co nejvíce zkušeností, a tak někdy dojde k rozpadu vztahů nikterak povrchních. „Adolescenti nebývají pro trvalejší vztah ještě dostatečně osobnostně zralí. Trvalý vztah vyžaduje přijetí určité zodpovědnosti a vytváří tlak na

omezení vlastní identity ve prospěch partnera.“(Vágnerová, 2000, str. 288) Vágnerová dále uvádí, že vztah probíhá určitými fázemi. První přichází *fáze zamilovanosti*, při které převládá cit k jedinci, který je ovšem do značné míry idealizován, a tak vztah probíhá spíše v rovině fantazie a méně odpovídá realitě. V tomto kontextu hovoří dokonce Říčan o partnerovi jako „věšáku na ideály“. (Říčan, 2004, str. 206).

Druhou fází je podle Vágnerové *fáze romantické lásky*. V té dochází k idealizaci celého partnerského vztahu, adolescent mu přikládá nepřiměřený význam a přeceňuje jeho možnosti. Nedokáže přistoupit k faktu, že láska není jediným a nejdůležitějším faktorem v jeho životě. Mění se také adolescentovo sebehodnocení, názory partnera na něj se stávají neopodstatněně významnými. „Akceptace milovaným, tj. vysoce ceněným člověkem posiluje sebeúctu“. (Vágnerová, 2000, str. 288) Tento trend má ale také negativní stránku. Odmítnutí žádaným člověkem může vést ke snižování sebevědomí.

K navazování vztahů ovšem adolescenty nevede jen láska a potřeba sdílet city s druhým. V mnoha případech bývá vztah s partnerem jen otázkou sociální prestiže. Čím atraktivnější, oblíbenější a žádanější daný partner je, tím prestiž stoupá.

Stejně tak, jako mívá výběr partnera povrchní důvody, bývají i pohnutky k prvnímu sexuálnímu aktu vedené spíše nižšími motivy. Nejedná se pouze o pudovou potřebu, nezřídka bývá tímto důvodem pouhá zvědavost, nátlak vrstevníků či potřeba „mít to za sebou“. Někdy vedou k tomuto aktu i citové pohnutky, jedná se ale většinou o pouhý strach ze ztráty milovaného partnera. „Tyto motivy však nevyklučují přání, jež v dotaznících projevuje většina dospívajících, aby totiž jejich sexuální život byl spojen s hlubším citem, aby byl součástí stálého, oddaného vztahu“. (Říčan, 2000, str. 207)

1.4.2. Mravní vývoj

Základy morálního myšlení a jednání nacházíme již v předškolním věku, kdy je dítě schopno jednat podle morální normy i bez přímého dohledu autority a s ní spojeného trestu či odměny. Přesto však strach z možného potrestání bývá větší motivací než výčitky svědomí. S nástupem do školy se autorita (rodiče, učitel/ka) stává pro školáka vysvětlením proč něco dělat, či nedělat. Jednají prostě podle toho, jak jim bylo řečeno, že jednat mají. O pouhých několika letech později se však autority dostávají do pozadí a na významu nabývají obecné morální normy, které určují, co se má a nemá. Dítě si již také uvědomuje, že tyto normy platí pro všechny stejně.

Pubescent již „přihlíží k motivům a okolnostem jednání.“ (Říčan, 2000, str. 210) Dokáže tedy

rozlišit mezi činem, který byl vykonán s úmyslem a mezi činem náhodným, či dokonce vykonaným z donucení. Je také ochoten připustit, že každý vnímá pojem dobra a zla jinak.

Adolescentovo přemýšlení o otázkách dobra a zla již mívá hlubší charakter. Rozšiřuje se také okruh témat, nad kterými adolescent hloubá. „Rozšířené kontakty s prostředím – přímé i zprostředkované, větší okruh činností, bohatší využívání různých informačních zdrojů, to vše dodává mladistvým látku k myšlenkovému zpracování, vede k úvahám a hodnocení“ (Taxová, 1987, str. 214).

„Podle K.L.Seiferta a R.J.Hoffnunga (1991) se morálka v adolescenci utváří na dvou základech. Jedním je rozvoj logického a abstraktního myšlení, které vede k teoretickým etickým úvahám o spravedlnosti, dobru a zlu. Druhým základem jsou měnící se vztahy k nejbližšímu sociálnímu okolí – přátelům, rodičům, příbuzným atd. Tím, že si adolescenti uvědomují hodnotu vztahů, se mění i jejich pojetí péče, starosti o druhé a pomoci.“(Macek, 2003, str. 66). Přitom tento vývoj nezávisí na pohlaví adolescenta, je dán především podmínkami, ve kterých adolescent vyrůstá.

Dospívající jsou již schopni uvažovat o otázkách dobra a zla v širším kontextu, dochází také k objektivizaci mravních jevů. Tím je umožněno hlubší uvědomování si mravních norem a principů, pochopení jejich smyslu a také logické zdůvodnění jejich platnosti a nutnosti.

Adolescent se začíná hlouběji zabývat etickými tématy. A koná tak nejen na osobní úrovni, stejně tak přemýšlí o problémech celého světa. Vážně uvažuje o důsledcích, jaké by mohly mít jeho činy nejen na okolí, ale na celou planetu a lidstvo. Snaží se žít tak, aby vše, co vykoná, bylo prospěšné a správné, což ve většině případů není možné realizovat. Podle tohoto principu soudí také činy druhých.

1.5. Psychosociální vývoj

1.5.1 Vztah k sobě, sebepojetí a sebehodnocení

Se změnami ve způsobu myšlení a v emocionální oblasti dochází k vytvoření nového hodnotového systému. Tento nový systém se stává základnou k utváření a změnu postojů i vztahů.

Tato inovace se týká také vztahu adolescenta k sobě samému. Zatímco dosud hrál při utváření sebevědomí největší roli názor druhých, zejména autorit, v adolescentním věku se pro jedince stává důležitým kritériem také názor a hlediska jeho vlastní. To je zapříčiněno především zvýšeným zájmem o vlastní osobu. Adolescent se zajímá nejen o svůj zevnějšek, ale zejména o své nitro, přemýšlí o svých myšlenkách, soustředí se také na svou minulost a s určitou obavou se rozmýšlí i o své budoucnosti. Zabývá se základními otázkami: Kdo jsem? Jaký jsem? Kam patřím? Kam

směřují? Které hodnoty jsou pro mě důležité? Taxová v souvislosti s rozvojem zájmu o vlastní osobu hovoří dokonce o adolescentním egocentrismu, který je podle ní „projevem postupného osamostatňování se, hledání sebe sama, úsilí o vlastní identifikaci.“ (Taxová, 1987, str. 115)

Vývoj sebepojetí

„Sebepojetí se stále více formuje jako celkový postoj a vztah k vlastní osobě, obsahuje prvky kognitivní (sebepoznání, sebeidentifikování a sebehodnocení), emocionální (sebecit a sebeúcta) i činnosti regulační (sebeprosazování, sebeuplatnění, sebekontrola a sebeurčení), které se navzájem prolínají.“ (Taxová, 1987, str. 116) Tyto složky přitom nemusí nutně být v rovnováze, naopak často dochází k nesouladu a rozporům mezi nimi. V této souvislosti se často hovoří o vztahu tzv. *ideálního já* k *já reálnému*, přičemž ideální já je chápáno jako představa jaký by adolescent podle sebe chtěl být a zároveň obsahuje i prvky toho, jaký by měl být podle druhých. Nastavení této představy přitom má vliv na formování adolescentova sebevědomí. Problém nastává zvláště tehdy, je-li představa ideálního já a já reálného až příliš rozdílná. Pokud se reálné já stává pro dospívajícího neuskutečnitelným cílem, je důležité spíše tuto představu přizpůsobit více realitě a slevit z nároků, než se snažit za každou cenu dosáhnout něčeho, co není v jeho silách. Případný neúspěch by mohl vést ke sníženému sebehodnocení a pocitům méněcennosti. Naopak přiměřeně zvolené cíle dokáží být výraznou motivační silou.

Vývoj sebehodnocení

Zatímco v mladším věku se sebehodnocení opíralo především o názory druhých, v dospívání se pro jedince stává podobně důležitým také názor vlastní. Toto sebehodnocení ovšem zahrnuje srovnávání s jistými kritérii, normami a požadavky celé společnosti. „Sebehodnocení tedy odráží i objektivně existující vztahy a společensky uznávané hodnoty, ovšem tak, jak jsou dospívajícími „filtrovány“, přetvářeny a prožívány.“ (Taxová, 1987, str. 116)

Důležitým pomocníkem při hodnocení sebe sama se stává výkon. Toto kritérium je do značné míry objektivní, je vcelku jednoduše změřitelné a také srovnatelné. Pro adolescenta přitom nehraje roli jen vlastní výkon, je již schopen vzít v potaz i okolnosti, motivy a souvislosti, při kterých bylo výkonu dosaženo. Nehodnotí již tedy pouze konkrétní chování, jak tomu bylo u mladších dětí, ale přihlíží již k širším souvislostem. „Dalším kritériem pro sebehodnocení jsou i nadále tzv. „druzí“ , kteří představují pro sebehodnotící úsilí dospívajících jakési „sociální zrcadlo“, odrážející jeho kvality a nedostatky.“ (Taxová, 1987, str. 117) S tím se pojí i důležitost vzorů a ideálů, se kterými se adolescent srovnává a díky kterým si i ujasňuje, čeho by chtěl dosáhnout.

1.5.2. Vztahy s druhými

Přestože se sociální vztahy rozvíjejí již od útlého dětství, období adolescence je v mnoha směrech obdobím přelomovým a kritickým, a to především pro budoucí převzetí rolí dospělého (manžel/ka, rodič atd.). V tomto období se dospívající člověk častěji dostává do nových sociálních prostředí (gymnázium, vysoká škola, zaměstnání), ve kterých se musí naučit vyrovnávat s novými typy vztahů a celkově novými lidmi, a také se naučit respektovat nová pravidla a normy. „Způsobnost adolescenta obstat v interpersonálních vztazích je zdrojem jeho sebedůvěry, pocitu autonomie a vědomí vlastní účinnosti a také kritériem samostatnosti při jeho rozhodování.“ (Macek, 2003, str. 52)

Důležitou roli při navazování vztahů hrají komunikační dovednosti. Zvláště způsobnost vyjádřit svůj názor, požádat o názor druhého nebo také umění zdvořilosti se začínají stávat důležitými.

Odlisný význam má v tomto období vztah k rodičům a autoritám, oproti vztahu k vrstevníkům. Zatímco ve vztahu k rodičům jde v největší míře o snahu osamostatnit se, odpoutat se od jejich vlivu, u vrstevníků hledá a nachází vztahy nové, budované na přátelství či lásce.

Vztahy v rodině

Pro dítě byl rodič možná nejdůležitější osobou na světě, postupem času ale jeho názory, postoje a morální hodnoty začínají blednout a mladý člověk pociťuje potřebu nalézt právě takové, které by vyhovovaly jemu. Názory rodičů mu přijdou zastaralé, stávají se často objektem adolescentovy kritiky. Kritika to ovšem není již dětinská a absolutní, kritika dospívajícího slouží k srovnávání, polemice a hledání ideální varianty. Hledání vlastní cesty a stylu života je součástí procesu osamostatňování se od rodičů, který má kontinuální charakter již od dětství.

Průvodním jevem procesu osamostatňování se v adolescenci stávají konflikty s rodiči. Tyto roztržky se ve většině případů týkají adolescentova budoucího života, jeho hodnot, názorů, ale na druhé straně také přílišné kontroly ze strany rodičů a domnělých chyb v jejich výchově. Jde v podstatě o střet dvou pohledů na svět. Konflikty pro toto období typické ale nemusí mít a také nemají jen negativní vliv na vztah rodič – dítě. Pokud je rodič schopen dostatečně argumentovat, ale také přijmout argumenty potomka, dokáží obě strany obohatit o pohled toho druhého.

Ve většině případů ale tento proces nemívá právě ideální průběh. „Tam, kde se dospívajícímu nepodaří uvolnit se z přílišné závislosti na rodičích a přemístit z části své vazby na vrstevníky, může docházet k různým obtížím, které si okolí potom nedovede vysvětlit. Může lásku k rodičům obrátit v nepochopitelnou nenávist, úctu v pohrdání.“ (Langmeier, 2006, str. 149). V některých případech také strach z osamostatňování může vést k odmítnutí nových vztahů, životního stylu vrstevníků a útekům od reality ke snění. Způsobů, kterými se lze vyrovnat s nelehkým úkolem emancipace existuje asi tolik, kolik je na světě adolescentů. Společně mají snad jen to, že adolescentům pomáhají k nalezení své správné cesty k osamostatnění.

Celkový proces emancipace, který by měl být právě v období adolescence dokončen však neznamená, že by dospívající měl svou rodinu zcela opustit. Měl by se naopak pokusit vzít si to vše dobré z rodinných hodnot. V tuto chvíli je pro něj důležité „nalézt jejich subjektivní smysl“ (Vágnerová, 2000, str. 281), osobními zkušenostmi si ověřit jejich platnost. Podle Macka dokonce „řada studií ukazuje, že adolescenti se svou hodnotovou orientací více podobají vlastním rodičům než svým přátelům.“ (Macek, 2003, str. 55)

Vztah k sourozencům nabývá na významu, a to zvláště tehdy, jsou-li sourozenci od sebe jen minimálně věkově vzdáleni. Dá se totiž předpokládat, že je trápí podobné problémy, které mohou díky intimnějším vztahům řešit lépe než s vrstevníky. Ale i výrazněji věkově odlišní sourozenci mívají důležité vztahy a vazby. Starší sourozenec se může stát pro dospívajícího na čas, někdy i trvale, vzorem, dokáže ho výrazně ovlivňovat, ten mladší zase dokáže vzbudit ochranné pudy a tak se v některých situacích adolescent dostane do role podobné té rodičovské. Sourozenci se také často stávají prostředníkem v komunikaci, a to především při konfliktech mezi adolescentem a jeho rodiči.

Vrstevnické vztahy

„Tou měrou, jak se dospívající emancipuje od rodiny, navazuje zpravidla nové a diferencovanější vztahy k vrstevníkům. Nové vztahy mu nyní dávají jistotu, kterou ztrácí odpoutáním od rodiny, ale připravují ho také pro nové, trvalé emoční vztahy v dospělosti.“ (Langmeier, 2003 str. 150.)

Obecně se má za to, že se tyto vztahy vytváří a vyvíjí po určitých fázích. Ty lze přitom brát pouze jako orientační, u každého adolescenta probíhají v jiném pořadí i době, někdy se i překrývají. V první fázi, která nastupuje v období puberty, se dospívající sdružují v převážně menších skupinách (3-10 členů), složených z jedinců stejného pohlaví. Na rozdíl od dřívějších skupinek jsou tyto organizovanější a stabilnější. Později se začne projevovat potřeba intimnějšího a důvěrnějšího

přátelství. V tom jsou si oba lidé rovni, a tak je snazší vyměňovat si své názory a hovořit o svých pocitech a tajemstvích. Přátelské vztahy mezi dvěma lidmi však naznamenají konec kamarádství v partách. Postupem času se dokonce z malých partiček stávají party větší, méně organizované, které sdružují mladé lidi převážně na různých párty a společenských akcích. Při těchto akcích dochází podle Macka k navazování prvních heterosexuálních partnerských vztahů. (Macek, 2003, str. 58) Na základě přátelství nově vzniklých partnerských párů dochází opět ke vzniku dalších skupin, které jsou založeny právě na těchto přátelstvích.

Jak již bylo řečeno, vrstevnické vztahy přebírají svým způsobem roli vztahů rodinných, ze kterých se adolescent pokouší emancipovat. Hodnotové orientace, názory a postoje členů mládežnických skupin přispívají k nastavení hodnotového systému členů těchto skupin. Podle Vágnerové jsou vrstevnické vztahy v tomto období důležité také proto, že „ve vztazích s vrstevníky lze uspokojit i některé základní psychické potřeby.“ (Vágnerová, 2000, str. 285). Autorka zmiňuje a rozvádí tyto potřeby:

1. *Potřeba stimulace.* Ta je uspokojována samotným kontaktem s blízkými nebo také při společné účasti na aktivitách spojených s prožitkem (hudba a tanec, sport, cestování atp.).
2. *Potřeba orientace a smysluplného učení.* Tuto potřebu lze uspokojovat společným učením a hledání vhodných řešení nejen sociálních situací. Toto řešení může adolescent s vrstevníky porovnávat, na rozdíl od rodičů jsou na stejné úrovni. Porovnává především způsob chování v situacích a ověřuje si také účinnost tohoto chování. Porovnávání s vrstevníky přispívá i s lepším sebepoznání.
3. *Potřeba citové jistoty a bezpečí.* S opuštěním rodiny ztrácí adolescent i jisté citové zázemí a jistotu. Uspokojení této potřeby se nyní přesouvá směrem k vrstevnickým vztahům, skupinám. Adolescent se tímto zbavuje pocitů osamělosti a na druhou stranu i pomáhá kamarádům zbavit se těch jejich. Postupně se tyto sympatie přesouvají od vrstevnických skupin k jednotlivým přátelům, kde je pocit jistoty podporován vzájemným respektem a pochopením.
1. *Potřeba partnerského vztahu, zahrnujícího i sexualitu.* V období adolescence se potřeba intimního partnera stává opravdovou, nejde již jen o získání prestiže či podlehnutí tlaku vrstevníků.

Pokud budeme porovnávat kamarádké a přátelské vztahy v pubescenci a adolescenci, dojdeme k závěru, že adolescentní vztahy jsou již hlubší, diferencovanější. (Taxová, 1987, str. 195). Zatímco v pubertě šlo především o společné aktivity a jejich prožívání, „v adolescenci se vrstevnické vztahy prohlubují, zjemňují a bezesporu získávají důležitější roli. Posuzování vrstevníků je bohatší,

neuplatňuje se v něm už jen sympatie, ale hlubší vztahy založené na diferencovanějším vnímání, chápání a zhodnocení osobnostních vlastností“ (Bodalev 1979, cit. podle Taxová, 1987, str. 197).

2. VÝCHOVA V ADOLESCENCI

2.1. Výchova

Výchova je bezesporu celoživotní proces, který se dotýká každého jedince v každé kulturní sféře.

„Zahrnuje všechny činnosti, které člověka utvářejí pro život v konkrétní společnosti.“ (Kraus, Poláčková, 2001, str. 56) Ať už je výchova jakkoliv zaměřená či důsledná, vždy nejvíce závisí na samotném jedinci, jak dokáže poznatky uvést do praxe a vypořádat se s jejich pomocí s každodenním životem.

V každém z vědeckých oborů je pojem výchovy chápán různě. Shrnutí podle M.Ondrejkooviče nabízí V.Poláčková. (Kraus, Poláčková)

Výchova jako:

1. **morální a intelektuální výcvik**, rozvíjení mentálních složek a charakteru člověka, kultivace složek osobnosti,
2. **sociální technika ovlivňování lidského chování** tak, aby bylo v souladu s převládajícími vzory sociální interakce a organizace,
3. **záměrný a organizovaný přenos požadovaných dovedností a hodnot** z jedince na jedince nebo skupiny,
4. **interakční proces**, který probíhá mezi vychovatelem a vychovávaným v určitém sociálním prostoru a čase,
5. **aktivity a opatření, které jsou cílevědomě zaměřené na ovlivňování osobnosti** a které mají stanovené cíle,
6. **proces vědomé a řízené socializace.**

2.2. Výchovné faktory v adolescenci

Mohlo by se zdát, že na výchově adolescenta má největší podíl rodina a pedagogické instituce. V předchozích kapitolách bylo naznačeno, jakým vývojem především po psychosociální stránce dospívající prochází. Z těchto poznatků vyplývá, že přestože rodina i škola mají stále nezastupitelnou pozici, dospívajícího jedince ve značné míře ovlivňuje také celkové sociokulturní prostředí ve kterém dospívá, jeho vrstevníci, vybrané volnočasové aktivity i vliv masových médií.

2.2.1. Vliv rodiny

„Kořeny výchovy a pozdější sebevýchovy jsou zapuštěny v rodině. Její prostředí ovlivňuje způsob, jak a zda vůbec bude vytvářen systém hodnot i rozumně strukturovaného užívání času dítěte. Rodiče udržují motivaci pro činnost mladých lidí, pozorují výsledky jejich aktivit, zjišťují a signalizují i určité drobné či větší závady.“(Brichcín, 1997, s. 148)

„V běžném povědomí dnešního člověka vystupuje rodina jako společně žijící malá skupina lidí spojená pokrevními svazky a úzkými citovými vazbami.“(Brihcín, 1997, s. 178). To je ovšem charakteristika velmi obecná a také nepřesná. Z pohledu sociologie se na rodinu nazírá jako na malou sociální skupinu, sociální psychologie ji označuje za primární skupinu a pedagogické vymezení se snaží zdůraznit především výchovnou funkci této instituce. Definicí existuje celá řada, zde jsem vzhledem k zaměření této práce zvolila definici sice obsáhlejší, ale obsahující důležitou perspektivu pohledu. „Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoj k personálnímu okolí, k sobě samému i společnosti obecně“ (Slaměník, Výrost, 1998, str. 164). Tato definice v sobě obsahuje i hlavní funkce rodiny z pohledu vlivu na její členy.

Tento vliv je velmi důležitým faktorem při výchově nejen dětí mladšího věku. Adolescent si z rodiny přináší základní hodnoty, které v dětství někdy i nevědomky pochytil. V tomto věku je dokáže racionálně vysvětlit a přijmout za své, přetvořit k obrazu svému, nebo naopak opustit jako nevyhovující či nesprávné.

„Rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje je, chrání a podporuje.“ (Slaměník, Výrost, 1998, str. 89.) Z pohledu schopnosti plnit tyto funkce se dají rodiny rozdělit do tří typů. Prvním je *rodina funkční*, která dokáže všechny funkce přiměřeně plnit a tím podporovat zdravý vývoj dětí. Druhým typem je *rodina afunkční*, ve které již dochází k obtížím, které znesnadňují plnění některých funkcí rodiny. Nejedná se ovšem o tak markantní potíže, které by zapříčinily negativní vývoj dětí. Typem třetím je *rodina disfunkční*, ve které dochází k zásadním nedostatkům v plnění funkcí, rodina prochází vnitřním rozpadem. To přenáší negativní vliv na vývoj dítěte.

Výchovné styly

Jako výchovný styl je chápán ucelený soubor prostředků, přístupů a trendů používaných při výchově jednotlivce. Při výběru jednotlivých stylů výchovy hraje roli několik důležitých činitelů. Jednak jsou to podmínky týkající se vychovatele, jeho vlastností, zkušenosti a také to, v jaké duchu

byl on sám vychováván. Dále jsou důležité i body týkající se vychovávaného, jeho schopností, dovedností i temperamentu. Velmi důležitým faktorem je zajisté také vztah mezi vychovávajícím a vychovávaným, kulturní prostředí, ve kterém oba žijí či žili a v neposlední řadě i aktuální situace, ve které se nacházejí. Podle klasického dělení K.Lewina se dají styly podle míry autority rozdělit na:

Autoritářský (autokratický, dominantní) výchovný styl

Základem tohoto stylu je, jak již vyplývá z názvu, silná autorita vychovávajícího. Jeho prostředky bývají rozkazy a zákazy, které jsou vynucovány pohrůzkou trestu nebo příslibem odměny či pochvaly. Samotnému vychovávanému nebývá vymezen dostatek prostoru k vlastní iniciativě, je požadováno pouhé plnění zadaných úkolů.

Pokud tento výchovný styl vyznávají rodiče, může mít na dítě negativní vliv. Takto vedené děti mívají introvertní povahu, bývají úzkostnější, méně sebevědomé, hůře se prosazují. Pokud dojde k integraci s vrstevnickou skupinou, jejíž členové byly vychovávaní jiným způsobem, může docházet ke snahám prosadit se za každou cenu, i za cenu agresivity. Celkový vývoj dítěte může být přílišným autoritářstvím nepříznivě narušen. Pokud ovšem vzájemný vztah rodič – dítě je pozitivní, a to zvláště ze strany rodiče, může mít i pozitivní dopad na dítě. Stává se zdrojem svědomitosti, sebeovládání a zdravého respektu autorit.

Liberální výchovný styl (laissez faire, slabé vedení)

Základem liberálního stylu výchovy je orientace a důraz na absolutní svobodu vychovávaného. Dítěti nejsou přesně stanovené hranice „kam až může zajít.“ Nejsou nastavené mantinely tolerovaného chování. Také v oblasti požadavků a úkolů jsou rodiče příliš benevolentní, pokud již nějaké požadavky mají, nedochází ani ke kontrole jejich plnění. Chování rodičů bývá celkově lhostejné, nezajímají se o záliby potomka a v mnoha případech ani o školní výsledky.

Vlivem přílišné svobody a neexistence hranic nedokáže samo dítě rozeznat mezi chováním, které je ještě v pořádku a tím, kterým již druhým ubližuje. Nedokáže také spolehlivě rozpoznat, kdy je ubližováno jemu. Tato výchova má více negativních dopadů na budoucí život dospívajícího. Vzhledem k velmi nízkým nárokům ze strany rodičů bývají tyto děti jen málo cílevědomé, ambiciózní a obecně méně výkonné.

Demokratický (sociálně integrační, integrativní, kooperativní) výchovný styl

Tento styl bývá obvykle označován jako nejvhodnější. Je to jakási „zlatá střední cesta“ mezi

autoritářským a liberálním způsobem. Dítě již není závislé jen na rozkazech autority, ale také mu není dopřána naprostá svoboda. Důraz je kladen na samostatné myšlení a aktivity dítěte, tyto činnosti jsou aktivně podporovány a veškerá iniciativa ze strany dítěte je vítaná. Dítě je vedeno k samostatnému rozhodování, může volně projevovat své názory. Dochází k rozvoji svědomitosti, podpoře vytrvalosti a sebeovládání. To vše napomáhá ke vzniku vyrovnané osobnosti, schopné a ochotné své zkušenosti předat další generaci.

2.2.2. Vliv školy

Škola je kromě rodiny dalším z nosných pilířů výchovy mladého člověka. Je nejen důležitým zdrojem informací a poskytovatelem teoretických poznatků, ale snaží se své svěřence připravit na budoucí samostatný život, a to zvláště v případě, že v tomto ohledu rodina selhává.

Podle Matouška existují v moderním vzdělávání tři základní směry, kterými se vzdělávání inspirované a ubírá. Prvním je *progresivismus*, který se snaží o individuální přístup k jednotlivcům a přizpůsobuje vzdělávací program každému z nich, druhým směrem, který Matoušek zmiňuje je *rekonstrukcionismus*, jehož základem je snaha „vytvářet sociálně orientované kurikulum podle odhadu vývojových trendů společnosti.“ (Matoušek, Kroftová, 2003, str. 64.) Jeho cílem je dát studentům potřebné množství znalostí a dovedností, aby byl schopen v budoucnosti přehodnotit svůj názor týkající se světových témat a pokusit se v tomto duchu ovlivnit i společnost. Naproti tomu *esencialismus* se opírá o tradiční znalosti, dovednosti i postoje, předávané pomocí pevného akademicky orientovaného kurikula. Vychází z předpokladu, že veškeré odhady budoucích trendů jsou nespolehlivé, a tak se jedinou jistotou stává to ověřené časem.

Edukační systém každé země je nastavován podle podnětů, které jsou vysílány vědeckými a politickými pracovišti. V České republice se v posledních letech přiklání k přístupu progresivnímu či rekonstrukcionismu. To je dáno především historickým zatížením v podobě nepružného centralizovaného školství. Snaha o změnu je tedy logickou reakcí.

V současné době si tvůrci vzdělávacích rámců a systémů plně uvědomují moderní trend celosvětové globalizace a propojování rozličných kultur. K tomu je potřeba při vyvážení těchto systémů přihlídnout. Je potřeba takových plánů, díky kterým by dnešní děti byly schopny a ochotny alespoň se pokusit odlišné kultury chápat a tolerovat. Na druhé straně je také nutná snaha o zachování jedinečnosti každé z těchto kultur. Je důležité, aby si každý dokázal své kultury a tradic vážit a dokázal je také mezi jinými obhájit. Aby byl vzdělávací proces pro mladého člověka co nejvíce přínosný, je nutné sledovat vývoj společnosti a celkově světa. Je potřeba co nejlépe zajistit, aby

vědomosti a dovednosti ve škole získané byly v reálném životě také užitečné. Toto kritérium je v dnešní době těžko splnitelné, svět a technologie se vyvíjí rychlým tempem a sledovat všechny trendy je v podstatě nemožné.

Škola člověka provází od raného dětství až do dospělosti. V moderní době se dokonce prosazuje trend celoživotního vzdělávání. (Matoušek, Kroftová, 2003) Vliv této instituce na osobnost a vývoj člověka je tedy nepopiratelný. Ve školním prostředí se setkává hned několik faktorů formujících lidskou osobnost. Prvním je určitě osoba pedagoga. Ten ve výchovném procesu mladých lidí působí primárně jako autorita, neméně často ale i jako blízký člověk, kterému mohou svěřit své problémy. U mladších dětí je k dobrému vedení potřeba individuálního přístupu. (Suchý, 1972). Je také dobré poznat jeho rodinné zázemí a být s rodiči v kontaktu (např. pomocí dnů otevřených dveří, neformálních schůzek, informačních letáků). Postava učitele se pro dítě stává nejen zdrojem zajímavých informací a poznatků, ale častokrát objektem obdivu a platonické lásky.

U studentů středních a vysokých škol asi nejvíce záleží na schopnosti zaujmout a také být autoritou přirozenou, bez nutnosti vyhrůžek. Takový pedagog může být dospívajícímu vzorem právě v době, kdy se odpoutává od rodiny a hledá nové hodnoty a ideály. Měl by také podporovat jeho snahy, pomoci mu rozvíjet talent, a tím se výrazně podílet na budování zdravého sebevědomí.

S příchodem na střední či vysokou školu se také mladý člověk musí vyrovnat s novým kolektivem. V dětství bylo navazování kontaktů se spolužáky pro většinu dětí jednoduché, bylo to dáno i tím, že se mohli znát ze školky či ze sousedství. V případě střední či vysoké školy ale většinou mladý člověk přichází do kolektivu neznámých lidí a záleží jen na něm, jak ho noví spolužáci přijmou. Pokud není adaptace příliš zdařená, dospívajícímu se nedaří zapadnout mezi své vrstevníky, stává se uzavřeným a může to mít vliv i na jeho sebevědomí. To se stává zvláště v případě, nemá-li kamarády ani mimo školní prostředí. Nezáměr spolužáků může souviset také s výsledky a celkovým projevem během vyučování. Pokud je mladý člověk až přehnaně snaživý, může dostat nálepku „šprta“ a stát se terčem pohrdání či výsměchu. Pokud naopak prospívá špatně, spolužáci ho mohou považovat za hloupého a z tohoto důvodu s ním odmítat komunikovat, či ho dokonce zesměšňovat. To může vést až ke strachu a odporu z chůze do školy, což má ve svém důsledku neblahý vliv na studijní výsledky.

U studentů vysokých škol tento vliv nebývá tak markantní. Je to dáno jednak intelektuálnějším vývojem studentů a jednak skutečností, že kolektiv bývá několikanásobně větší oproti střední škole a také v něm student netraví tolik času. Veškeré negativní zkušenosti, které si adolescent z období studií přináší se mohou odrazit na jeho psychice, sebevědomí a také důvěře k lidem.

Jednou ze základních věcí, které má škola mladému člověku do života dát, je osvojení určitého řádu. Do školy se musí pravidelně vstávat, je nutné během vyučování dodržovat jistá striktně daná pravidla a nést také zodpovědnost za jejich porušení. To platí pro všechny typy i stupně škol. U studentů středních škol je stále většinou škola chápána jako „nutné zlo“, které se musí přetrpět. V průběhu středoškolského vzdělávání by se měl mladý člověk naučit uvažovat samostatně, ale také pracovat v kolektivu. Obojí na více vědecké úrovni než na základní škole. Také by měl být schopen vyjádřit a dokázat i obhájit své názory. Škola mu sice poskytne jisté rámce a úhly nahlížení na závažná světová témata, měla by mu ale dát také prostor ke kritice a hledání vyvracejících, či potvrzujících argumentů. Na střední škole si také většinou mladý člověk vybírá své budoucí profesní zaměření.

Studium na vysoké škole by mělo preferovanému profesnímu zaměření již plně odpovídat. Výběr oboru by měl být plně v kompetenci adolescenta, ten by již měl mít o svém budoucím pracovním životě jasno. To se samozřejmě týká pouze studentů, jejichž budoucí povolání toto studium vyžaduje. Vysoká škola by měla adolescentovi pomoci nalézt odpovědi na světová témata, a to ne jen pomocí výkladu, ale spíše pomocí „podané ruky“ při samostatném hledání odpovědí. Hlavním pomocníkem bývá samostudium, při kterém si student sám hledá a zvolí, které perspektivy či odborné teorie jsou pro něj přijatelné. V tomto ohledu není vysoká škola tak náročná na čas trávený na přednáškách či seminářích, o to více se potom o samostudium opírá. Adolescent si sám zvolí, kolik času dané problematice věnuje. Je zde patrný rozvoj samostatnosti a také důslednosti. Pokud se student rozhodne školu absolvovat v jiném městě, než bydlí jeho rodiče, přispívá tento fakt rychlejšímu osamostatnění. Adolescent se musí dokázat o sebe sám postarat, což ho připraví pro budoucí život.

2.2.3. Volnočasové aktivity

Pro pojem volný čas existuje velké množství definicí, z nichž každá přistupuje k pojmu se zdůrazněním jiných kritérií. Většinou se ale setkávají v názoru, že volný čas je čas, ve kterém se nevěnujeme práci a při kterém by měl člověk relaxovat a nabírat síly do nového dne. Je to tedy určitý prostor, ve které si sami rozhodujeme, jak ho budeme trávit. Zda ho vyplníme aktivní činnostmi, či pasivní relaxací. Zda při těchto činnostech budeme rozvíjet své schopnosti a dovednosti, či se jen pokusíme načerpat životní sílu.

Při rozdělení volnočasových aktivit použiji způsob dělení využitý v práci Vorlíčka Ten aktivity dělí do dvou skupin na rekreační (odpočinkové) a zájmové.

1. Rekreační volnočasové aktivity slouží především k relaxaci a odpočinutí si od každodenní námahy. Autor sem řadí činnosti jako je četba, poslech hudby či návštěva kulturních akcí. Na druhé straně zahrnuje i aktivity, při kterých je potřeba jisté fyzické námahy, například tedy uvádí pohybové hry, zdravotní a kondiční cvičení či využívání dětských hřišť a sportovních areálů.
2. „Zájmové aktivity chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.“ (Pávková, 2002, cit. podle Vorlíček, 2009) Autor sem řadí společenskovední zájmové činnosti (společenská výchova, jazykověda apod.), pracovní-technické činnosti, které jsou spíše praktického zaměření, dále činnosti přírodovědné, esteticko-výchovné (výtvarné, hudební kroužky) a činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření.

Zvláště u dětí a dospívající mládeže je důležité, jak svůj volný čas tráví. Není přímo nutné, aby jeho náplň určovaly jakékoliv autority, dobré ale je, aby bylo dohlíženo na to, zda zvolené aktivity mladým lidem prospívají. Správně zvolené volnočasové aktivity se mohou stát pomocníkem při prevenci delikventního chování, naopak ty nevhodně zvolené mohou být právě jeho příčinou. Je jasné, že na výběr volnočasových aktivit zvláště u adolescentů je velmi těžké dohlížet, vždy je ale dobré nabídnout určité alternativy užitečného trávení volného času. Takové alternativy, které by podporovaly rozvoj dospívající osobnosti. Ovšem ne vždy záleží jen na snaze jedince trávit svůj čas prospěšnou činností, tato snaha je mnohdy komplikovaná nepříznivými okolnostmi. Může to být situace v rodině, materiální možnosti či dostupnost zařízení pro volný čas.

Staňová vymezuje jako tři hlavní činitele ovlivňující chování člověka rodinu, školu a okruh přátel. Tato tři prostředí mají vliv i při organizaci volného času a výběru aktivit. (Staňková, 2007)

Úloha školy spočívá především v poskytnutí pestré nabídky organizovaných činností, kterými lze volný čas vyplnit. Měla by také být motivační silou při výběru těchto aktivit. Velkou měrou by se na tom měl podílet sám pedagog, který by měl znát zájmy a orientaci svých studentů.

Úloha rodiny je v tomto směru podstatnější. Dítě i mladý člověk si z prostředí rodiny odnáší

základní dispozice pro trávení volného času. Velmi záleží na tom, co je v rodině považováno za běžný způsob vyplňování volného času. Je pravděpodobné, že pokud je rodina svůj volný čas zvyklá trávit například před televizní obrazovkou, stane se pro mladého člověka právě televize nejlepším přítelem ve volných chvílích. Naopak se také může stát, že dospívající získá ke způsobu trávení volného času prožívaného od dětství jistou averzi a bude se snažit svůj volný čas trávit smysluplněji. V tomto okamžiku je důležitá především podpora ze strany rodičů i širší rodiny. Tato podpora by se neměla týkat jen finančních zajištění těchto aktivit či například odvážení dospívajícího do kroužku, měla by mít také motivační charakter. Zvláště pro mladého člověka je důležité vědět, že jeho činnost má hodnotu i pro jeho blízké a cítit, že je podporován.

V období dospívání se do popředí vlivu dostává faktor, který Staňková nazvala okruh přátel. Ten se dá rozšířit také o vrstevníky a vrstevnické skupiny. V tomto prostředí tráví dospívající nejen většinu pracovního času (ve škole, zaměstnání), ale také své volné chvíle. Do vrstevnických skupin vstupuje adolescent zcela dobrovolně a na základě svého rozhodnutí. Proto také normy a pravidla v nich preferované ze své vůle dodržuje. A to se týká také aktivit, které v těchto skupinách provozuje. Tyto skupiny lze dělit podle rozličných kritérií (věk, pohlaví, zaměření apod.), z hlediska výchovy a vlivu na dospívající se jeví jako vhodné dělení podle cílů, které si kladou. Od těch pozitivních cílů, přes asociální, až k těm s antisociálními cíli (např. drogová komunita). (Vorlíček, 2009) Od těchto cílů se také odvíjí celkové pozitivní, či negativní působení na mladého člověka. Některé mohou dokonce vytvářet prostředí pro delikventní činnost. Obecně ale platí, že příslušnost k vrstevnické skupině má příznivý vliv na vývoj jedince.

2.2.4. Hromadné sdělovací prostředky

„Pojem hromadné sdělovací prostředky, jinak nazývané také masová komunikační média či masmédia zahrnuje veškeré sdělovací systémy, akty a prostředky, pomocí nichž jsou zprávy zakódované v těchto systémech předávány konzumentům – velkému, anonymnímu a heterogennímu souboru adresátů.“ (Casimir, 1991, cit. podle Kraus, 2001, str.61) Nezákladnějším dělením se dají rozdělit na média tištěná, mezi něž patří např. noviny, časopisy či knihy a média elektronická, zahrnující např. rozhlas, televizi a internet.

Masová média mají v dnešní společnosti bezpochyby nezastupitelné místo při získávání informací,

jsou ale i pomocníkem při relaxaci a nabízí širokou nabídku příležitostí ke zábavě. V. Spousta v knize Prostředí – člověk – výchova popisuje čtyři základní funkce sdělovacích prostředků. (Kraus, Poláčková, 2001)

1. Jako první zmiňuje *funkci informativní*. Z tohoto pohledu se na masmédia nazírá jako na nositele informací, které jsou určitým způsobem předávány adresátovi a pomocí nichž se mění a formují jeho názory, postoje a je ovlivňováno jeho vědomí.
2. Druhou základní funkcí je *funkce komunikativní* jinak nazývaná také intermediární. V tomto ohledu jsou média chápána jako zprostředkovatel spojení mezi určitou událostí, stavem nebo situací a adresátem sdělení. Do této funkce je zahrnuta i funkce socializační, která v současné době nabývá na významu. Pomocí médií dochází k vyjadřování a zprostředkovávání zkušeností, názorů, postojů, pocitů a ideálů jednotlivců s jinými jedinci.
3. *Funkci třetí, formativní* vyjevují masmédia podle Spousty tím, že na základě určitého modelu člověka a světa, který vytvořila v představách svých adresátů dosáhnou toho, že se příjemce do modelu vžije a cítí tak, že konfrontuje prožitky jiných s prožitky svými, modelovou situací se situací svou a otevírá se jejich vlivu.“ Jinými slovy se adresát nechá ovlivnit onou „virtuální realitou“, která byla nastavena.
4. Poslední, čtvrtá funkce je nazývána jako *funkce rekreativní*. V tomto ohledu masmédia fungují jako prostředek k osvěžení, odpočinku, zotavení a celkovou regeneraci sil.

Při popisování funkcí masmédií byl zmíněn její vliv na formování osobnosti. To se ve velké

míře dotýká také dnešních adolescentů, především pokud přihlédneme k faktu, že dospívající tráví ve společnosti masmédií stále více času. Masmédia mají schopnost ovlivňovat a formovat kompletní osobnost člověka, přičemž se musí přihlídnout k individualitě každého jedince. Nejvíce ohrožení vlivem médií jsou dospívající s nižším intelektovým vybavením, morálním základem a estetickým cítěním. Masmédia se postupem času staly každodenní součástí života dnešních adolescentů. Množství času, který před obrazovkou televize, monitorem počítače či reproduktorem rádia je až alarmující. Stávají se náhražkou mnoha aktivit, které by mladého člověka mohly obohatit mnohem více. Místo s kamarády tráví dospívající raději čas na sociálních sítích (asi nejznámější a nejrozšířenější je facebook, dále třeba twitter apod.), kde s vrstevníky komunikují pod bedlivým dohledem všudypřítomných reklam. Dnes již mizí ta jedinečnost času stráveného s přítelem nekonečnými debatami o světě, budoucnosti a probíráním svých problémů. Zdá se, že dnes

je důležitější, který názor je zrovna v kurzu, než na individualitě každého z nás. A to, jaký názor, styl či hudba je právě „cool“ určují právě média. Vytvořením virtuální reality, doprovázející nás na každém kroku, jsou schopny podílet se na vývoji všech složek osobnosti dnešních adolescentů (týká se i ostatních věkových skupin).

Média lidem nastavují obraz dnešního světa a výrazným způsobem ho i samy vytváří. Záleží ve velké míře právě na nich, které informace a v jakém rozsahu se k adresátům dostanou. S rozvojem především elektronických médií se počet dostupných informací rapidně zvýšil. Najít potřebné informace je tedy stále snazší, což nám všem výrazně ulehčuje život. Pro dospívající mládež mohou být pomocníkem při studiu či rozšiřování znalostí obecně. Rozhodování při výběru informací plně závisí na samotném uživateli médií. Je jen na něm, které zdroje bude považovat za věrohodné a jemu dostačující. Výběr závisí především na intelektuálních schopnostech každého jedince.

Obecně by se tedy dalo říci, že moderní doba je úzce spjata s hromadnými sdělovacími prostředky. Je velmi těžké a mnohdy i nepřínosné se jejich vlivu zcela vyhnout. Ovlivňují každodenní život, stejně tak jako nahlížení na svět a jeho problémy. To se zvláště dotýká mladých lidí, kteří jsou právě v období utváření vlastní osobnosti, hodnotového systému a celkového chápání světa. Média pro ně mohou být v této době stejně tak pomocníkem, jako tvořitelem odosobněného, stereotypy omezeného chápání světa. Je tedy velmi důležité snažit se mladé lidi motivovat k přemýšlení o vlivu masmédií na jejich osobnost. Snažit se poskytnout alternativy trávení volného času a zejména naučit mladé lidi přistupovat k médiím s kritickým přístupem, aby bezhlavě nepodléhaly vlivu, který média bezesporu mohou na člověka mít. Důsledky přílišného vlivu výstižně popisuje Blažek.

„Skrytá moc médií spočívá v tom, že nepozorovaně přetvářejí naše prostorové a časové chování, nepsané normy komunikace a jednání vůbec, naše vnímání i myšlení, děsy i naděje. Média nám budou hrozivě vládnout, pokud jim budeme věnovat veškerou intelektuální i mravní energii.“ (Blažek, 1995, cit. podle Macháková, 2009)

2.3. Rizikové chování

„Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování jednání, které vede k poškozování zdraví jedince, prostředí ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým i celospolečenským poruchám a deformacím.“ (Pokorný et al., 2003, str. 9)

Macek ve své publikaci uvádí, že období adolescence je velmi citlivé pro rozvoj rizikového chování. To může vést jednak k poškozování zdraví samotného adolescenta a jednak k ohrožení celé společnosti. Mezi takové chování řadí:

- predelikventní chování a páchaní trestné činnosti,
- agresi, násilí, šikanu a týrání (včetně rasové nesnášenlivosti a diskriminace některých skupin)
- užívání drog (včetně alkoholu a kouření)
- sexuální rizikové chování (včetně předčasného mateřství a rodičovství)
- poruchy příjmu potravy,
- sebevražedné pokusy a dokonané sebevraždy

2.3.1.Příčiny rizikového chování

Při zkoumání rizikového a delikventního (za lat. *delinquere* = provinit se) chování dospívající mládeže je důležité přihlížet nejen k osobním motivacím takových činů, ale především k okolnostem, které k vzniku takového jednání přispívají, v horších případech dokonce vedou. V tomto ohledu se dá hovořit především o vlivu rodiny, školního prostředí a také vlivu vrstevnických skupin a přátel, které si mladý člověk sám vybírá. Nutné je také přihlídnout k celkovému kulturnímu, ekonomickému a také právnímu systému, ve kterém člověk vyrůstá a žije.

Příčiny delikventního chování se dají rozdělit na endogenní a exogenní. Endogenními příčinami se rozumí ty, které jsou spjaté přímo z osobností jedince. Jsou to tedy předpoklady biologické, psychologické, medicínské a fyziologické. Patří sem především osobnostní vlastnosti a genetické vlivy, které přímo nepřispívají k páchaní delikventních činů, dávají ale jedinci jisté predispozice, které společně s exogenními vlivy mohou vyústit až k delikventnímu chování. Genetické dispozice mohou být zodpovědné za hyperaktivitu, sníženou sebekontrolu, zvýšenou hladinu agresivity, které mohou mít důležitý vliv na rizikové chování. Souvisejícím faktorem mohou být také vrozené osobnostní poruchy. Nečastěji se v souvislosti s delikventním chováním hovoří o disociální poruše osobnosti, při níž jedinci chybí schopnost hlubšího citu a také empatie.

Z hlediska přímých příčin rizikového chování adolescentů se jeví důležitějšími vlivy exogenní. Exogenní neboli vnější faktory jsou takové, které vycházejí z vnějšího prostředí lidského života. Těmi nejdůležitější se dají označit prostředí, se kterými je v každodenním styku. Tím je rodina, škola a vrstevnické či přátelské skupiny. Všechny tyto faktory se výrazně podílejí na výchově

adolescentů, a to jak pozitivním směrem, tak tím negativním. V období dospívání se do popředí z hlediska vlivu na adolescenta dostávají vrstevníci. Dospívající často podlehnou tlaku skupiny, mnohdy jen proto, aby nebyl vyloučen nebo ze strachu ze snížení respektu. Společné dobrodružné akce také dodávají pocit sounáležitosti, členové skupin jimi dokazují vzájemnou důvěru. Kromě bezprostředního okolí se k příčinám vzniku rizikového chování řadí i prostředí globálnějiho charakteru. Je třeba vzít v úvahu i negativní vlivy celospolečenského působení. Nemalou měrou se na vzniku rizikového chování adolescentů podílí také média, zejména ve smyslu působení na hodnotový systém a názory mladého člověka, či rozlišení co je a není společností tolerováno. V posledních letech také vzrůstá delikventní činnost páchaná pod vlivem návykové látky, a to převážně alkoholu.

2.3.2. Prevence rizikového chování

Prevenčí delikventního chování rozumíme soubor opatření, nařízení a doporučení, které napomáhají předcházet samotnému chování, případně zmírňovat jeho dopady.

Při tvorbě preventivního programu je podle Pokorného důležité, aby jeho tvůrci dobře znali nejen informace postihující celou společnost a vztahují se k problémové oblasti, ale také je potřeba mít informace o tomto konkrétním prostředí či skupině. (Pokorný, 2003). Stejně tak je důležitá neustálá aktualizace informací a programů tak, aby odpovídaly současné situaci nejen ve světě, ale právě i v konkrétních problémových prostředích.

Primární prevence

„Primární prevencí sociálně patologických jevů rozumíme koncepční, komplexní, cílený, plánovitý, flexibilní a efektivní soubor opatření, odborných činností a nabídek, zaměřený na posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů, hodnot, zájmů, forem zdravého životního stylu, chování a jednání jednotlivců i skupin.“ (Pokorný, 2003, str. 14) Aby byly tyto snahy efektivní je zapotřebí mít k dispozici vědecky a statisticky ověřená data namísto předpokladů a domněnek, spolupráci a koordinaci všech složek preventivního programu a také průběžné hodnocení efektivity, úspěšnosti a dosažení stanovených cílů.

„Nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence je výchova dětí v rodinách a výchova dětí ve školách.“ (Matoušek, Kroftová, 2003, str. 266). Dalšími důležitými složkami mohou být nevládní organizace, sociální politika státu, zaměstnanost, fungování policejního a soudního aparátu a také regionální či lokální programy.

Jako cíle primární prevence Pokorný stanovuje Minimalizování výskytu a důsledků sociálně patologických jevů, a to za pomoci cílevědomého, plánovitého a komplexního posilování forem zdravého životního stylu. (Pokorný, 2003, str. 22)

Prevence sekundární

Zatímco prevence primární byla zaměřena plošně, na celé obyvatelstvo státu, regionu či města, při uplatňování sekundární prevence se již programy zaměřují na rizikové skupiny a prostředí. Prevence sekundární vychází také z práce terénních pracovníků, kteří se v rizikových prostředích pohybují a aktivně vyhledávají ohroženou mládež.

Prevence terciární

Obě předchozí typy prevence byly zaměřené na samotné předcházení rizikového chování. Prevence terciární je „zaměřená na jedince u nichž se již negativní jev projevil, snaha o zmírnění následků problémového jevu.“ (Pokorný, 2003, str. 22) Může to být například metadonový program pro odvykající narkomany nebo programy, které pomáhají delikventům nalézt pracovní uplatnění, bydlení či sociální a rodinné poradenství.

3. FOTBALOVÉ FANDOVSTVÍ

3.1. Historie fotbalového diváctví

Historikové nacházejí původ sportu ve dvou zdrojích. Prvním byla potřeba výcviku zdatné a silné armády. Z této oblasti se vyvinuly především hry, které přispívaly ke zdokonalování bojových dovedností a fyzické zdatnosti. Druhým zdrojem by pak měly být rituální aktivity, při kterých jisté formy soupeření byly součástí rituálu obětního či rituálu předvídání budoucnosti.

První sportovní aktivity se objevily již v období pravěké Mezopotámie a byly součástí prováděných rituálů. Z oblasti starověkého Řecka pocházejí asi nejznámější sportovní hry, tedy hry olympijské, které byly taktéž součástí rituálů zasvěcených bohům. Ve stejném období vznikají v Římě

gladiátorské hry a zápasy. V období novověku převládaly rytířské turnaje, které původně sloužily pouze ke zdokonalování v boji, postupně si ale získaly takovou přízeň obecnstva, že se staly veřejnou událostí. V neurozených kruzích si také získaly oblibu míčové hry. O rozvoj her s míčem jakéhokoliv tvaru a velikosti se postarala především Anglie v 17. století, která stála i u zrodu moderního fotbalu v průběhu 19. století.

Již od vzniku prvních sportovních aktivit se vyčleňovaly skupiny lidí, které zajímalo dění na sportovním poli. Jistě již antické olympijské hry provázela bouřlivá atmosféra, ve které se mísily pocity rozhořčení a radosti. Při gladiátorských hrách zase obecnstvo fascinovala krutost a agrese předváděná v gladiátorských arénách. Rytířské souboje se dokonce díky divákům staly veřejnou a prestižní záležitostí.

V moderní době se obrovskému zájmu diváků teší míčové hry. Asi nejpopulárnější hrou na světě vůbec můžeme označit fotbal. A stejně tak, jako je fotbal specifická hra, mají i fotbaloví fanoušci svá specifika. A také fotbaloví fanoušci procházeli určitým vývojem. Od projevů emocí jednotlivců či skupinek na tribunách, až po plně organizované choreografie a popěvky, kterých se účastní celý stadion.

3.1.1. Historie fotbalového diváctví ve světě

Za předchůdce kopané by se dala označit hra, která byla velmi oblíbená v období 16 – 17. století v Anglii. V té době ovšem ještě neexistovala žádná pravidla, hrálo se s různým počtem hráčů a především nebylo vyznačené hrací pole. Jako hrací prostor tehdy sloužily ulice měst. Hra jako taková samozřejmě přitahovala pozornost. Na jedné straně stáli majitelé domů a bytů, které hluk z probíhající hry rušil a na straně druhé stáli nejen pouliční hráči, ale také davy přihlížejících, kteří svým projevem k hluku silně přispívali. Z tohoto důvodu byl fotbal několikrát panovníkem zakázán. Přežil ovšem na soukromých středních školách, kde se těšil přízně nejen hrajících žáků, ale i profesorů, kteří v něm viděli příznivý výchovný potenciál. Fotbal byl přijatelnější varianta trávení volného času než oblíbené posedávání v hospodách.

V 19. století došlo v ohromném mezníku v historii kopané. Byla sepsána první pravidla, která jasně určovala, co se smí s nesmí (např. zakazovala hrát rukama, což bylo do té doby běžné). Tím se hra stala přehlednější a získala na atraktivitě. Diváci hře již jasně rozuměli, věděli, kdy hráč pochybil a mohli tak vyjadřovat své emoce již na základě jasně daných faktů. Mohli také své emoce sdílet s ostatními diváky. Na konci 19. století se také poprvé objevuje postava rozhodčího, který měl řešit případné spory a přestupky proti pravidlům. Z pravidelných návštěvníků fotbalových zápasů se postupně stávali specialisté. Postupná diferenciací sportovních diváků měla i politicko-ekonomické příčiny. Návštěva sportovní akce vyžadovala dostatek volného času a také finančních prostředků. Zejména nejchudší vrstvy, které tvořily podstatnou část tehdejšího obyvatelstva, neměly dostatek financí k častějším návštěvám sportovních akcí. Tímto docházelo k rozdělení mezi sportovními diváky podle tříd.

Období průmyslové revoluce znamenalo nejen pro kopanou příznivé období. S rozmachem médií a dopravy bylo pro diváky jednodušší zjistit informace o utkáních a také se zjednodušila a zkrátila doprava. To přispělo k popularizaci sportu jako formy zábavy a k rychlému nárůstu základny sportovních diváků. Některá sportovní odvětví si začala získávat pozornost a oblibu diváků po celém světě. Největší pozornost začaly přitahovat běžecké závody, cyklistika, box a kopaná. Na přelomu 19. a 20. století se počty účastníků fotbalových zápasů dokonce vyšplhaly až ke 30 tisícům. Při takovém počtu diváků se zrodilo prostředí nahrávající i diváckému násilí a výtržnostem. Některé stadiony kvůli vzrůstajícím problémům musely být dokonce zavírány a kluby napomenuty.

Z Anglie se obliba fotbalu dostává v podstatě do celého světa a všude si tento sport získává své fanoušky. Zatímco u některých sportů (hokej, koňské dostihy, basketbal atp.) jsou potřeba speciální podmínky (ledová plocha) či speciální náčiní (basketbalový koš, překážky), fotbal se dá hrát kdekoli a v podstatě v jakýchkoliv podmínkách.

V dalších letech se zájem o fotbalová utkání a o tento sport obecně zvyšoval. V průběhu několika let se rozšířil do celého světa a stal se tak jedním z nejoblíbenějších sportů vůbec. Spolu se stoupající popularitou se rozšiřovala i divácká základna. Není tedy divu, že většina problémů a afér, které sportovní diváctví přináší, má souvislost s fotbalem. K tomu přispívá i fakt, že fotbal je hra rychlá, přehledná a v mnohých případech i agresivní.

3.1.2. Historie fotbalového diváctví u nás

Fotbal jako sportovní hra se do českých zemí dostal, stejně tak jako do zbytku světa, z Anglie. Stalo se tak v 19. století. Nejprve se s přízní zejména vrchnosti příliš nesešel, ale postupně se podařilo ho

prosadit jako součást sportovního života. K prvnímu veřejnému fotbalovému utkání došlo roku 1892 v Roudnici nad Labem. V té době se ještě hrálo podle pravidel určených před zápasem a uznaných oběma mužstvy, nebyla jasně dána velikost hřiště ani počet hráčů. První jednotná ryze fotbalová pravidla přeložil z angličtiny známý sportovní a fotbalový nadšenec Josef Rössler-Ořovský.

Postupem času se z fotbalu stávala zábava nejen sportovních nadšenců a nadějných atletů, fotbal se stal také koníčkem přihlížejících diváků. Chodili se na zápasy odreagovat, sledovat hru a postupně si také vybírali svůj favorizovaný klub. Ten se stává součástí jejich života a i emocionální prožívání je hlubší. Všechny výhry i prohry „svého“ klubu fanoušek začali fanoušci prožívat stejně, jako výhry a prohry ve svém osobním životě. To vedlo k nárůstu přehnaných reakcí, které často nebyly v souladu s běžně tolerovanými normami společenského chování. Bouřlivý průběh mělo například již utkání mezi Viktorií Žižkov a A.F.K. Vršovice z roku 1920.

3.2. Současná česká scéna

V současné době je na území České republiky nejprestižnější a také divácky nejsledovanější fotbalovou soutěží Gambrinus liga. O titul v ní soutěží 16 týmů z celého území České republiky. V letošní sezoně 2010/2011 postoupily z druhé ligy týmy Ústí nad Labem a Hradce Králové. Zároveň do nižších soutěží sestoupilo Kladno a Bohemians Praha. Každý z týmů se v průběhu sezony střetne se všemi soupeři hned dvakrát. Jednou na domácí půdě a jednou na půdě soupeře. Ve všech z těchto zápasů svůj oblíbený tým doprovázejí věrní fanoušci. Některé týmy mají diváckou základnu širší, to se týká zejména všech pražských celků: Slavie Praha, Sparta Praha a Bohemians 1905, za klub s věrnými fanoušky platí také Baník Ostrava, Slovácko či nováček z Hradec Králové. Naopak nejistou či malou podporu fanoušků mají celky z Příbrami, Českých Budějovic či druhý nováček z Ústí nad Labem. Z hlediska rizikovitosti jsou na pomyslném prvním místě žebříčku jistě fanoušci ostravského Baníku, proto také většinu jejich zápasů, zejména hraných „venku“ (na hřišti soupeře), doprovázejí zvláštní bezpečnostní opatření. Podobnou pověst mají i fandové pražské Sparty či olomoucké Sigmy. Na opačné straně v měřítku nebezpečnosti byli po dlouhá léta fandové Bohemians 1905, poslední dobou ale i jejich pověst získává šrámy. Stává se tak zejména častým porušováním zákazu pyrotechniky na stadionech, které v mnoha případech vyústí až v šarvátky s pořadatelskou službou či policií. Pokud ale zmiňujeme věrnost svému klubu, hraničící až s jistou fanatičností, každému, kdo se v prostředí fotbalu alespoň okrajově vyzná, vyvstane v mysli název právě tohoto pražského klubu.

Prestiž každého z klubů vzniká nejen na základě atraktivity hry či postavení v tabulce. Nepřehlédnutelnou roli hrají také fanoušci. Zejména jejich počty na domácích i venkovních zápasech, úroveň a síla jejich fandění, jejich schopnosti podporovat svůj klub i v horších časech a samozřejmě v prezentovaných choreografiích. Prestiž zvyšuje také použití kreativity a originality při vymýšlení popěveků a chorálů a také celková prezentace tzv. „kotle“, což je místo, kde se scházejí právě lidé, kteří se starají o atmosféru na zápasech. Posledním článkem jsou i chuligáni jednotlivých klubů. Ti se na prestiži podílejí svými výkony na poli šarvátek a rvaček, svou odvahou postavit se i přesile, svou čestností a samozřejmě svou silou.

I zde se oceňuje vynalézavost a jistá dávka kreativity.

V této části kapitoly stručně představím všech 16 celků fotbalové Gambrinus ligy, a to zejména z hlediska počtů fanoušků a jejich skupin. V kapitole další se již budu věnovat pouze problematice fanoušků klubu Bohemians 1905 a jejich specifikům.

Kluby jsou seřazené podle současného umístění v tabulce Gambrinus ligy.

○ FC VIKTORIA PLZEŇ

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1911; Stadion města Plzně; červená a modrá

Domácí kotel: Rozmezí 150 – 300 fanoušků.

Počet při výjezdech: 15 – 500 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Alkoturisté.

Družby s jinými kluby: Nezjištěny

○ AC SPARTA PRAHA

Rok založení klubu, stadion, klubové barvy: 1893; GENERALI Arena; modrá, žlutá , červená

Domácí kotel: Počet 200 – 800 fanoušků.

Počet při výjezdech: Průměr okolo 200-300 fanoušků, atraktivní zápasy až 1500.

Skupiny fanoušků: Prague boys, City boys, Rafani, Brigade Drápek z Lasičky, Red Pirates Sparta

Družby s jinými kluby: Oficiálně žádné, dobré vztahy s Viktorií Žižkov.

○ SK SIGMA OLOMOUC

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1929; Andrův stadion; modrá a bílá

Domácí kotel: Rozmezí 200 – 300 fanoušků.

Počet při výjezdech: 20 – 200 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Hooligans Hovada Zubr, N.S. Commando 88.

Družby s jinými kluby: Nezjištěno

○ **FK BAUMIT JABLONEC**

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1945; Chance Arena; zelená a bílá

Domácí kotel: Rozmezí 50 – 100 fanoušků.

Počet při výjezdech: 6 – 100 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Ultras Gablonz.

Družby s jinými kluby: Žádné.

○ **FK MLADÁ BOLESLAV**

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1902; Městský stadion; modrá a bílá

Domácí kotel: Rozmezí 50 - 150 fanoušků.

Počet při výjezdech: 5 – 50 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Fanatic Fans.

Družby s jinými kluby: Žádné.

○ **FK TEPLICE**

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1945; Na Stínadlech; žlutá a modrá

Domácí kotel: Rozmezí 50 – 150 fanoušků.

Počet při výjezdech: 9 – 50 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Division Nord.

Družby s jinými kluby: Žádné

○ **FC SLOVAN LIBEREC**

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1958; Stadion u Nisy; modrá a bílá

Domácí kotel: Rozmezí 200 – 500 fanoušků.

Počet při výjezdech: 60 – 130 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Supras Unisono, sdružuje všechny aktivní fanoušky; Death Boys Slovan, Supras CORE

Družby s jinými kluby: Žádné.

○ **BOHEMIANS 1905**

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1905, Synot Tip Arena (Eden) (domácí stadion neodpovídá předpisům ČMFS), zelená a bílá

Domácí kotel: Do 30.10. probíhal částečný bojkot domácích zápasů jako protest proti hraní těchto zápasů v Synot Tip Areně. Od konce bojkotu se počet zvýšil z počtu okolo 500 zhruba

dvojnásobek.

Počet při výjezdech: 120 – 1000 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Berserk, Gang of Greens, Calveras, Primitivs, Greenhorns.

Družby s jinými kluby: FC.Sankt Pauli, od roku 2004, Senco Doubravka

○ FC SLOVÁCKO

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1894; Městský stadion; bílá a modrá

Domácí kotel: Rozmezí 400 – 700 fanoušků.

Počet při výjezdech: 40 – 300 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Fanatics, Sedláčkova brigáda

Družby s jinými kluby: Nezjištěno.

○ FC BANÍK OSTRAVA

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1922; Bazaly; bílá a modrá

Domácí kotel: Rozmezí 300 – 900 fanoušků.

Počet při výjezdech: 150 – 850 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Apple Commando, Silesian Hunters, Barabi, Ultramaniacs

Družby s jinými kluby: Union Cheb, od roku 1979; GKS Katowice, od roku 1996

○ FC HRADEC KRÁLOVÉ

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1905; Všesportovní stadion; černá a bílá

Domácí kotel: Rozmezí 150 – 300 fanoušků.

Počet při výjezdech: 30 – 400 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Fanklub Votroci 2000.

Družby s jinými kluby: Nezjištěno

○ FK PŘÍBRAM

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1948; U Litavky; zelená a černá

Domácí kotel: Rozmezí 20 – 30 fanoušků.

Počet při výjezdech: 5 – 20 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Žádné.

Družby s jinými kluby: Žádné.

○ DYNAMO ČESKÉ BUDĚJOVICE

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1905; Na Střeleckém Ostrově; purpurová, černá a bílá

Domácí kotel: Rozmezí 50 – 100 fanoušků.

Počet při výjezdech: 10 – 20 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Vládci jihu.

Družby s jinými kluby: Žádné

○ SK SLAVIA PRAHA

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1892; Synot Tip Aréna (Eden); červená a bílá

Domácí kotel: Do 15.8. probíhal bojkot domácích zápasů ze strany ultras a návštěvnost celkově klesla asi o polovinu. po ukončení bojkotu se v kotli schází asi 500 – 1000 fanoušků

Počet při výjezdech: Počet 100 – 800 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Red White Supporters, Gang of Slavia, Ultras Slavia, společně se prezentují pod názvem Tribuna Sever; Slavia Youngsters, Brigade 97

Družby s jinými kluby: Gornik Walbrzych, od roku 2000. Družba na úrovni chuligánské, mezi ultras i fanoušky.

○ FC ZBROJOVKA BRNO

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1913; Městský stadion Srbská; červená a modrá

Domácí kotel: Rozmezí 20 – 300 fanoušků.

Počet při výjezdech: 20 – 300 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Johnny Kentus Gang, Torcida, Ultras Brno, Division S

Družby s jinými kluby: Slovan Bratislava, od roku 1999.

○ FK ÚSTÍ NAD LABEM

Rok založení, stadion, klubové barvy: 1927; Teplice, Na Stínadlech (domácí stadion neodpovídá předpisům ČMFS), modrá a bílá

Domácí kotel: Rozmezí 20 – 50 fanoušků.

Počet při výjezdech: 0 – 10 fanoušků.

Skupiny fanoušků: Nezjištěno.

Družby s jinými kluby: Žádné.

3.3. Rozdělení fanoušků

Na fotbalový stadion přichází každý účastník s jiným očekáváním. Jedni chodí pozorovat samotnou

hru, jiní přicházejí fandit a podporovat svůj oblíbený tým, popovídat si s přáteli a sejít se s podobně smýšlejícími lidmi. A najdu se i tací, kteří na stadion přicházejí s vidinou páchní výtržností.

Smolík fotbalové fanoušky dělí do tří skupin na sportovní diváky, sportovní fanoušky a hooligans. Dle mého názoru je v současné době nutné vymezit další skupinu tzv. ultras, které Smolík řadí mezi hooligans. Také v médiích je mnohokrát mylně spojována se skupinou hooligans.

○ **Sportovní diváci**

Sportovní diváci mají jako prioritu samotný sport. Sledují stejně tak zápasy národního týmu, jako utkání fotbalových soutěží z celého světa. Nemají svůj oblíbený klub, kterému by fandili, spokojí se pouze s pohledem na sport jako takový. Většinou utkání sledují jen zprostředkovaně, pomocí médií. Na stadion je nic neláká, nepotřebují zažívat atmosféru zápasu, stačí jen pohled na kvalitní výkony. Průběh zápasu soudí objektivně, protože nejsou zatíženi přízní k žádné z hrajících stran. Také u nich sledování sportu neznamena tolik prožívaných emocí.

○ **Sportovní fanoušci**

U sportovních fanoušků jde již o specifikaci svého zájmu. Není již fanouškem určitého sportu obecně, ale soustřeďuje se na jeden oblíbený sportovní klub. Navštěvuje jeho zápasy, jezdí na zápasy na hřištích soupeře a chlubí se i klubovými barvami. Na zápas již nepohlíží objektivně, ale s ohledem k favorizovanému celku. Útok na „vlastního“ hráče např. označuje ihned jako faul a také se dovolává potrestání viníka. Pokud se ale faulu dopustí někdo favorizovaného mužstva, zraněný protihráč je označen za simulanta. Průběh hry i její výsledek je prožíván velmi emocionálně.

○ **Ultras**

Skupina ultras je nedílnou součástí každého zápasu svého oblíbeného týmu. Bývají srdcem tzv. „kolte“, což je ta část stadionu, která je vyhrazená domácím vlajkonošům, tedy nejaktivnějším fanouškům. Ultras skupin může fungovat v rámci jednoho klubu několik, většinou spolu spolupracují. To se týká především přípravy choreografií. Ty bývají mnohokrát velmi složité a pracné, zvláště jedná-li se o derby utkání či utkání s fanouškovsky atraktivním klubem. Ultras se starají nejen o vizuální kulisu v podobě choreografií, ale také o kulisu zvukovou. Rozezpívávají jednotlivé chorály a popěvky a snaží se celý kotel sjednotit tak, aby fandění a podpora byly co nejlépe slyšet.

○ **Hooligans**

Poslední skupinou je skupina mediálně velmi vděčná, ovšem stejně tak nebezpečná. V odborných publikacích se často píše, že chuligáni přicházejí na zápas s myšlenkou jakéhokoliv násilí a fotbal je vůbec nezajímá. V posledních letech se ale situace mění. Vzhledem k zostřeným podmínkám na stadionech se trend chuligánských šarvátek přesouvá mimo ně. Soupeřící skupinky jsou vysoce organizované a v rámci této organizace hledají vhodná místa, kde by nebyli rušeni přítomností policie. I samotné rvačky mají svá jasně daná pravidla, ta se týkají především používání zbraní, rozsahu zranění, počtů a věku zúčastněných. Z novodobých průzkumů i z mých osobních zkušeností mohu vyvrátit domněnky, že chuligáni bývají z nižších společenských vrstev a mívají nižší vzdělání. Poslední dobou se tento „koníček“ stává zdrojem adrenalinu a odreagování jinak úspěšných lidí. Ovšem prvoplánová agrese a násilí, které stále některé zápasy doprovází bývá ve většině případech dílem nepřizpůsobivých rváčů.

4. FANOUŠCI BOHEMIANS 1905

4.1. Důvody k oslovení Fanoušků Bohemians 1905

Fandové zelenobílého klubu z pražských Vršovic jsou známi takřka po celém světě. I v České republice se těší možná až trochu úctě ostatních klubů a fanoušků za to, co pro svůj klub udělali. Celkově jsou vnímáni jako jedni z nejméně fanoušků české ligy, fanoušci, kteří za svým klubem jezdí i stovky kilometrů v ohromných počtech. A hlavně, podporují ho i v dobách, kdy se nedaří, kdy přicházejí sestupy do nižších tříd či finanční potíže. Podpoře se těší i jiná sportovní odvětví, v poslední době především futsal. Na těchto utkáních také vytvářejí bouřlivou atmosféru.

Unikátní je také vztah fanoušků a vedení klubu. Fanoušci sami ho označují jako naprosto rovnocenný, bez známek povyšování a neúcty. Tento trend započal po vzkříšení klubu v roce 2005

tehdejší ředitel Jiří Steinbroch a po skončení ve funkci v něm úspěšně pokračoval i Lukáš Příbyl. Nyní získali Bohemians 1905 ředitele nového, který má ke klubu i osobní vztah, je dlouholetým fanouškem Bohemians. Jestli i on bude pokračovat v přátelských vztazích s fanoušky, ukáže až čas. O tomto jedinečném přístupu svědčí i fakt, že několikrát bylo na přání fanoušků přesunuto utkání např. z nevhodné hodiny, či dokonce dne. Krásným důkazem jsou také akce pro fanoušky, které klub pořádá, např. Vánoce s Klokanem. A naopak na akce pořádané fanoušky je vždy přítomen někdo z vedení a často i hráčů.

Třetím důvodem pro výběr fanoušků právě tohoto klubu, je neuvěřitelná houževnatost, která vyústila v přímo neuvěřitelný čin, jakým je záchrana zkrachovalého klubu, vložení vlastních peněz a obnovení tradice klubu, který by jinak zcela jistě zanikl. Nyní se podobná situace opakuje, tentokrát se ale jedná o domácí Dannerův stadion, který nikdo nenazve jinak, než Ďolíček. Fanoušci se dokonce nebáli kvůli záchraně svého svatostánku vstoupit do politiky, což byl nakonec tah vcelku úspěšný. Zda ale bude mít nějaký vliv na samotnou záchranu historického stadionu, zatím není jasné. Ovšem vstup do politiky nebyl jediným počinem, kterým se fanoušci pokusili o záchranu stadionu, znovu uspořádali sbírku, která ovšem neměla příliš velký ohlas, a dokonce uspořádali projekt společného úvěru, kterým by zainteresovaní klokaní fandové Ďolíček postupně spláceli. Oba projekty měly sice nějaký úspěch, oba ovšem narazily na postupnou beznaděj, spojenou s nezájmem majitele stadionu prodat.

Posledním specifickým faktorem fanoušků Bohemians je fakt, že oni sami vlastní přes 12% klubu, kterému aktivně fandí.

4.2. Znovuzrození klubu Bohemians

Říká se, že dobré přátele poznáte podle toho, že stojí při vás, i když je nejhůř. Podle tohoto úsloví by fanoušci vršovického klubu s klokanem ve znaku měli dostat „řád nejlepšího přítele“. Podařilo se jim totiž něco neuvěřitelného a ve fotbalovém světě nevídaného, společnými silami zachránili svůj milovaný klub před úplným zánikem.

Finanční problémy a potřeba stabilního majitele doprovázely klub již od roku 1990. Kritickou se ale situace stala až v ligové sezoně 2004/2005, kdy dluhy klubu vůči bývalým zaměstnancům a z přestupů hráčů dosáhly až k částce 40 milionů korun. To pro Bohemians znamenalo nejen nedokončení probíhající sezony, ale také odebrání profesionální licence a na klub byl uvalen

konkurz. Vše nasvědčovalo tomu, že tato sezona byla pro Bohemians navždy poslední.

Vážnost této situace samozřejmě neunikla ani zelenobílým fanouškům. Pro symbolické rozloučení s milovaným klubem využili zimního turnaje Tipsport Cup, hraného na konci roku 2004. Toto rozloučení pojali jako „pohřeb“ se vším všudy, opravdu věřili, že to je naposledy, kdy vidí svůj klub hrát.

Netrvalo ale dlouho a nálada v řadách příznivců Bohemians se začala pomalu měnit ze smutné na bojovnou a optimistickou. Již začátkem března skupina fanoušků Bohemians založila iniciativu SOS Klokán, která měla sdružovat všechny, kteří měli zájem svému klubu jakkoliv pomoci. Koncem března se sdružení přetvořilo na právní subjekt nazvaný Družstvo Fanoušků Bohemians (DFB). První vklady, které vložili samotní zakladatelé, činily 146 tisíc korun. Předsedou byl určen Antonín Jelínek, majitel stránek Virtuální Ďolíček a prvním řádným členem herec Ivan Trojan, následovaný asi nejznámějším klokanem Antonínem Panenkou. Na tiskové konferenci, která se konala dva dny po vzniku DFB, byly jasně určeny cíle tohoto družstva. Tím prvořadým byla záchrana klubu Bohemians Praha, poté najít spolehlivé sponzory a pokud to bude možné, přihlásit klub již v sezoně 2005/2006 do České fotbalové ligy (3. liga). Jako první konkrétně formulovaný cíl bylo získání minimálně tří milionů.

Po tiskové konferenci se strhla lavina zájmu. O členství v DFB měly zájem nejen fanoušci z Prahy, ale i z celé republiky a dokonce z celého světa. Ozývali se zájemci z Rakouska, Anglie, ale třeba i z USA nebo Austrálie. Projekt je také pečlivě sledován všemi médii, dostává se i do hlavních zpráv.

Během prvních několika hodin, kdy bylo možné vložit do družstva, činila vybraná částka 627 tisíc korun. Prvního dubna částka již přesáhla jeden milion korun, což dodalo družstvu jistou váhu a přišel i zájem ČMFS s fanoušky jednat. Po dohodě se všemi kluby ligového fotbalu byla pouta ze tří milionů snížena na desetinu. Paralelně s činností DFB probíhaly i další akce fanoušků, jejichž cílem bylo získat co nejvíce financí. Například ve strahovském klubu 007 se konal Koncert pro Bohemku, pořádaný Bohemians Ultras. Celkově se podařilo fanouškům shromáždit částku přesahující tři miliony korun.

Ke koupi a tedy záchraně klubu ale samotná iniciativa DFB nestačila. Družstvo proto začalo spolupracovat s akciovou společností AFK Vršovice, se kterou mělo podobné cíle. Tato společnost,

později přejmenovaná na Bohemians 1905, začala jednat se zástupci svazu i správcem konkurzní podstaty. K tomu, aby svaz souhlasil s odkupem klubu a jeho další činností bylo zapotřebí vyřešit dluhy vzniklé za minulých vedení Bohemians. Na tom měla obrovský podíl zase DFB, které dokázalo věřitele přesvědčit o odprodeji pohledávek právě AFK Vršovice či dokonce k odpuštění dluhů. O mnohé se také zasloužil sám Antonín Panenka, který se vzdal finančních nároků ve výši skoro půl milionu, po něm se pak přidali další. Například mládež Bohemians odpustila klubu dluhy přesahující jeden a půl milionu. Vzhledem k tomu, že jako jediný zájemce dokázala AFK Vršovice splnit podmínky svazu týkající se absolutního vyrovnání se s věřiteli, byla se správcem konkurzní podstaty podepsána smlouva o koupi a převodu členských práv a povinností ve vztahu k ČMFS včetně všech soutěží a také o převodu historického dědictví Bohemians Praha. Fotbalový svaz s převodem nástupnických práv na AFK Vršovice plně souhlasil.

Dne 16. května se v pražském hotelu Hilton konala tisková konference, na které zástupci AFK Vršovice a Družstva fanoušků Bohemians oznámili, že klub byl zachráněn.

K současnému dni je členů Družstva fanoušků Bohemians přes dva tisíce a na vlastnictví klubu se podílejí 12%

4.3. Snahy o záchranu stadionu

Tradiční stadion fotbalových Bohemians byl postaven v roce 1932, tenkrát se ještě jmenovat po velkém mecenáši Zdeňkovi Dannerovi. Dnes mu nikdo neřekne jinak než Ďolíček, což je od roku 2009 i jeho oficiální název.

Projekt Stadiony 2012

Podle projektu „Stadiony 2012“ musí mít každý prvoligový stadion již od sezony 2008/2009 vyhřívaný trávník. Klub Bohemians 1905 spolu s dalšími třemi prvoligovými kluby žádal v roce 2009 o výjimku hrát při příznivém počasí domácí zápasy na svém hřišti. Výjimka byla klubu udělena, ale pouze na jednu sezonu. Pro sezonu 2010/2011 bylo tedy potřeba vyhřívaný trávník pořídit, jinak by mužstvo nemohlo hrát na svém domácím stadionu. Vzhledem ke špatné finanční situaci, která v klubu opět panuje, nebylo možné tuto podmínku splnit. Klub Bohemians 1905 je tedy nucen tuto sezonu hrát na hřišti SK Slavia Praha. Smlouva je celkově podepsána na minimálně

pět let.

Postoj fanoušků

Jak vyplynulo z četných rozhovorů s fanoušky Bohemians 1905, oni tuto situaci nevnímají jen jako přesun do dočasného exilu. V přestěhování do Edenu vidí záměr nejen soukromých osob, ale také radnice, jak se stadionu zbavit. Ten totiž stojí na velmi lukrativním pozemku, a tak mají příznivci Bohemians strach z odprodeje Ďolíčku, následném zbourání a vybudování luxusních bytů či nákupního komplexu. A podobně jako při záchraně svého klubu se rozhodli vzít situaci do svých rukou.

Sbírka na Ďolíček

Jako první vznikl v roce 2008 projekt S.O.S Ďolíček, který se pomocí jednání s majitelem stadionu CTY Group a také ČMFS snaží hledat jiné varianty, než by bylo přestěhování do Edenu.

Projekt „Zachraňme Ďolíček“

V roce 2010 se do dění vložilo také Družstvo fanoušků Bohemians. Jeho cílem bylo odkoupení stadionu Bohemians 1905. Za tímto účelem začalo opět shromažďovat finance od fanoušků a příznivců zelenobílých barev. Finanční hodnota stadionu ale mnohonásobně přesahovala možnosti této sbírky, a tak se v květnu představitelé družstva rozhodli uspořádat projekt "Zachraňme Ďolíček aneb ve stopách pana Danner". Cílem tohoto nového projektu mělo být získání úvěru pro DFB, jehož části by se zaručili jednotliví fanoušci splácet. K datu 1.7.2010 se, zatím nezávazně, k projektu připojilo 342 fanoušků, kteří se zavázali k vkladům přesahujícím 23 milionů korun. V současné době projekt stagnuje, hlavním důvodem je nezájem majitele stadionu prodat.

Projekt Desítka pro domácí

Další část fanoušků se rozhodla pokusit se situaci ovlivňovat z jiné pozice. Tito fanoušci začali spolupracovat s fanoušky Slavie a dohromady se rozhodli založit politické hnutí nesoucí název Desítka pro domácí. Jako hlavní cíl si vytyčili získání co největšího počtu křesel na radnici Prahy

10, v jejímž katastru se stadion nachází. Z této pozice by poté chtěli zamezit prodání stadionu tím, že navrhnou, aby v územním plánu byl pozemek pod Ďolíčkem veden pouze jako sportoviště. Tímto krokem by klesla cena tohoto pozemku a také by se těžko hledal kupec. Jejich počínání se setkalo se zájmem médií, a t dokonce i v zahraničí. Například německá televize ARD odvysílala o hnutí reportáž.

V komunálních volbách, konaných v roce 2010 v obvodu Praha 10 získali zástupci Desítky pro domácí celkem 24 136 voličských hlasů, což jim vyneslo 3 křesla na radnici z celkových 36.

4.4. Bohemka proti rasismu

Fanoušci Bohemians 1905 jsou známí svých odmítavým postojem k otázkám rasismu, fašismu, nacismu a jejich odnoží. Důkazem tohoto názoru může být nejen družba s hamburským prvoligovým týmem FC St.Pauli, jehož fanoušci jsou svým záporným postojem k těmto otázkám známí doslova po celém světě, ale také spolupráce s organizací FARE (Football against racism in Europe). Svůj postoj také dávají najevo účastmi na sportovních či kulturních akcích pořádaných proti rasismu a také četnými choreografiemi na toto téma. Symbolika antirasismu se objevuje i na fanouškovském oblečení a doplňcích.

FARE - Football Against Facism in Europe

Hlavním cílem této mezinárodní organizace je především rozvoj společných strategií proti projevům rasismu na fotbalových utkáních a vytváření organizovaných kampaní namířených proti tomuto fenoménu.

Organizace byla založena v roce 1999 jako reakce na stupňující se rasistické projevy na stadionech po celém světě. „Vznikla jako výsledek akčního plánu, přijatého ve Vídni na semináři „Networking Against Racism in European Football“. Sdružila přes 40 organizací ze třinácti evropských zemí (hlavně antirasistické kampaně, fanouškovské projekty a fankluby, sportovní kluby a organizace na ochranu lidských práv.“ (Mareš, Smolík, Suchánek, 170).

Netoleranci rasismu vyhlásila organizace nejen na úrovni fanoušků a hráčů, ale i na úrovni klubových zaměstnanců a pracovníků fotbalové administrativy.

Ve svých projektech spolupracuje s UEFA (The Union of European Football Associations), FIFA

(Fédération Internationale de Football Association), Evropskou Unií a také s organizátory a pořadateli nejen mezinárodních turnajů.

Vytvořila také následující desetibodový protirasistický plán pro kluby, který využívá UEFA.

Desetibodový plán UEFA pro kluby, připravený FARE.

Převzato z (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004)

1. Vydejte stanovisko, že klub netoleruje rasismus, a zveřejněte, že zasáhne proti každému, kdo se podílí na rasistických projevech. Toto stanovisko zveřejňujte ve všech programech a permanentně ve všech částech stadionu
2. Vydejte veřejné prohlášení, ve kterém odsoudíte rasistická hesla při zápasech
3. Dejte podmínku držitelům permanentních vstupenek, že vstupenky nebudou platit, pokud se jejich držitelé budou podílet na rasistických urážkách.
4. Učiňte opatření k zabránění prodeje rasistické literatury uvnitř i vně stadionu.
5. Disciplinárně postihujte hráče, kteří rasisticky urážejí.
6. Kontaktujte jiné kluby, abyste se ujistili, že protirasistické strategii klubu rozumí.
7. Podporujte společnou strategii mezi pořadatelskou službou a policií k zamezení rasistických projevů.
8. Urychleně odstraňte všechny rasistické graffiti ze stadionu.
9. Zařídte rovné pracovní a služební podmínky.
10. Spolupracujte se všemi dalšími skupinami a agenturami, např. s hráčskými odbory, fanoušky, školami, dobrovolnými organizacemi, mládežnickými kluby, sponzory, lokálními autoritami, lokálními podnikateli a policií, abyste rozvíjeli proaktivní programy, abyste zvýšili povědomí o kampani a eliminovali rasismus a diskriminaci.

4.5. Ultras Bohemians 1905

4.5.1. Vznik Bohemians Ultras

Počátky Bohemians Ultras sahají do roku 2002. Na vzniku této skupiny má lví podíl mladý muž s přezdívkou Buqi, ten dal dohromady asi 20 kamarádů, kteří stejně jako on byli ochotní dělat pro svůj klub něco víc, než jen pasivně fandit. Bylo to seskupení lidí z převážně alternativních kruhů, kteří měli společné také zásady týkající se antifašismu a antirasismu. Do této doby také spadají počátky družby s hamburským klubem FC St.Pauli, se kterými měli tito mladí lidé dobré vztahy. Hlavní cíl Ultras byl tehdy stejný jako je nyní. Vytvoření co nejlepší atmosféry na stadionu. Stejně jako dnes za tímto účelem vytvářeli zajímavá chorea a i pokřiky a chorály. K jejich činnosti patřila i výroba samolepek, triček a šál propagujících skupinu Ultras. (viz. příloha) Pod vedením Bohemians Ultras vycházel i fanouškovský časopis Bohemák.

Za dobu existence v této původní sestavy se z Bohemians stal doslova celosvětově známý fotbalový

klub s ještě známější fanouškovskou základnou. Stalo se tak zásluhou právě těchto fanoušků. Dokázali využít svých jazykových schopností a aktivně se účastnili mezinárodních setkání fanoušků, ale také setkání a konference mezinárodních organizací zabývajících se otázkami, které se vztahují k fotbalu, např. tedy fotbal a rasismus. A právě odmítavý postoj k rasismu, xenofobii a fašismu, který spojuje většinu mladých fanoušků Bohemians, je jakýmsi odlišujícím znakem těchto fandů. Zatímco většina fotbalových fandů se v politickém spektru nijak nevymezuje a když už, tak směrem k pravici, až krajní pravici, fandové Bohemky se aktivně hlásí k postojům spíše levicového směru. Důkazem toho může být právě družka s FC St.Pauli, jejichž fanoušci se profilují jako levicoví. Tento klub také každoročně pořádá fanouškovský fotbalový turnaj ANTIRA, kterého se fandové z Bohemians pravidelně účastní.

„Ultras, jejichž barvami jsou zelená a bílá, považují fanoušci některých jiných klubů za jakési průkopníky. Nejde jen o kluby z ČR, ale i ze zahraničí. Máme-li být konkrétní, ozvali se fandové z Uherského Hradiště, z Bratislavy, z běloruského Minska, z Polska. A tak se na vršovické Ultras obrací, žádají je o zkušenosti, o konzultace.“ (Pivoda, 2007, str. 105)

4.5.2. Současná situace

Dnes je ovšem situace poněkud jiná. Lidé, kteří stáli u zrodu původní skupiny Bohemians Ultras stále s dnešními ultras spolupracují, pomáhají a dávají i cenné rady, nejsou již ale tou hybnou silou, těmi tvůrci atmosféry. Bohemku stále propagují po celém světě, dále udržují dobré vztahy s fanoušky St.Pauli, ale srdcem „kotle“ se již stala jiná skupinka mladých lidí, odhodlaných odvádět pro svůj klub tu nejlepší práci. V rozhovoru, který jsem Jejich dnešní postoje a názory představí jeden z členů zelenobílých ultras, mladík s přezdívkou Fantomas. Jejich vůdce. Sám se sice tomuto označení brání, z reakcí ostatních na zápasech i mimo ně je ale jasné, že ho tak v „kotli“ vnímají.

V rozhovoru s tímto mladým mužem jsem se zabývala především složením současných ultras, jejich aktivitami a také názory a postoji týkající se otázek klubu i fotbalu. Tento rozhovor shrnuji v následujících odstavcích.

Skupina ultras

Skupinu ultras v současné době tvoří skupina asi 30 lidí. Věkové vymezení se pochybuje v rozmezí 15 – 40 let, přičemž průměrný věk je podle dotazovaného kolem 18 – 24 let. Ve skupině jsou zastoupena obě pohlaví. Momentálně není nikdo z nich nezaměstnaný, ve skupině se objevují studenti, podnikatelé, zaměstnanci v technických i humanitních oborech. Dotazovaný sám upozorňuje, že fandovství stojí mnoho peněz, takže pracovat musí.

Činnosti

Hlavní činností dnešních ultras je výroba choreografií a navozování fotbalové atmosféry na stadionech. K výrobě chorea se jich schází zhruba deset, když se ale jedná o choreografii na atraktivní zápas, skupinka se rozroste až k třiceti. Choreografii si sami vymýšlejí, inspiraci přitom berou v aktuálních událostech okolo fotbalových klubů, častým námětem také bývají protipolicejní produkce a v poslední době také protest proti uzavření domácího stadionu. Finance i materiál na výrobu shánějí díky sponzorům a dárcům z řad fanoušků, pokud je jich nedostatek, použijí finance své vlastní. Nemałym zdrojem financí je také prodej oblečení a doplňků s ultras tematikou, které navrhují členové skupiny, dále prodávají i samolepky, které se mění každou sezonu.

Domácí stadion

Sezonou 2010/2011 počínaje, domácí stadion Bohemians 1905 nesplňuje podmínky stanovené ČMFS pro hraní 1. fotbalové ligy. Domácí zápasy je tedy klub nucen hrát na stadionu konkurenční Slavie. Právě ultras skupiny obou klubů zahájily bojkot domácích zápasů, jako vyjádření nesouhlasu s řešením situace. Dotazovaný připouští, že se mu po domácím stadionu stýská, že všem chybí jeho atmosféra. Také vyjadřuje lítost nad tím, že se fanoušci nedokázali dohodnout v otázce bojkotu chování, či nechození do Edenu. Popisuje, že on i ultras a další necelý tisícovka fanoušků chodí do Ďolíčku (domácí stadion Bohemians) alespoň na tým B a také jezdí na zápasy, hrané na stadionech soupeře. Hovoří také o naplánovaném přerušení bojkotu s cílem upozornit opět média na nastalou situaci.

Médii prošlo přerušení bojkotu bez povšimnutí, zápas nebyl ani vysílán v televizi. V současné době ultras bojkot zrušili zcela, na zápasy v Edenu chodí. Návštěvnost ve srovnání se zápasy hranými v Ďolíčku je ale o poznání nižší.

Vztahy s ostatními ultras

Vztahy s ultras skupinami jiných klubů jsou víceméně neutrální, dotazovaný hovoří o vedení jakési války o to, kdo předvede lepší, promyšlenější choreografii, kteří fanoušci přijedou ve větším počtu apod. Pouze v krizových situacích nebo situacích, kdy stáli fanoušci proti Českomoravskému

fotbalovému svazu (ČMFS), se jim dostalo podpory i z jiných klubů. Přátelské vztahy mají se zahraničními ultras z německého FC St. Pauli. Tato družba trvá z dob Bohemians Ultras.

Ve skupině mezi sebou mají vztahy prý výborné, scházejí se i mimo stadion, a to v restauracích, na koncertech či festivalech.

Stanovy ČMFS

Ohledně porušování nařízení ČMFS se dotazovaný netajil tím, že je ultras část porušujících, a to především používáním zakázané pyrotechniky. Podle něj k fotbalu patří, a pokud jsou v zodpovědných rukou, může jen těžko dojít se zraněním. Také se striktně staví proti násilí směřované proti obyčejným fanouškům, kteří se nehlásí k ultras, ani chuligánům. Upozorňuje také, že některé konflikty v sportovních hledištích zapříčiňují i členové security svými provokacemi. Z policejních zásahů má vcelku negativní zkušenosti, nepřijde mu, že by policisté měli snahu fanoušky také chránit. Naráží na jejich nevstřícnost a podle něj zbytečně tvrdá opatření.

Rasismus

V otázce názorů na rasismus je striktní. Ultras se hlásí k antirasistickým postojům, stejně jako valná většina fanoušků. Jiný názor mají jen chuligáni Bohemians, ale jejich projevy rasismu na zápasech nejsou vůbec časté. Zmiňuje také pokřik „*Jude Slavie*“, který podle něj nemá mnoho společného s antisemitismem, jde jen o provokaci.

Alkohol a tvrdé drogy

Polední otázka se týkala alkoholu a drog. Alkohol podle něj patří nejen k fotbalu, ale k celému národu. V popíjení alkoholických nápojů vidí jakýsi trend moderní české společnosti. Pivo na zápasech bývá běžným doplňkem. Nepopírá, že kouří marihuanu, ale dodává, že podle něj nemá s fotbalem nic společného, je to prý věc každého člověka.

4.6. Ostatní aktivity

4.6.1. Aktivity spojené s hudbu

Fanoušci Bohemians zasahují svými aktivitami i do dalších oborů. Jedním z nich je i pořadatelsví hudebních koncertů a dokonce jednoho festivalu. Vzhledem k tomu, že většina mladých lidí z řad zelenobílých fanoušků patří k příznivcům punks, skinheads či posluchačům hudby hardcore, jsou pořádání hudební produkce většinou alternativního rázu. Mnoho z těchto projektů vzniká na podporu klubu, ať už se jedná o finanční sbírku či propagaci a zviditelnění klubu. Ostatní akce jsou

pořádány vyloženě pro zábavu nejen fanoušků Bohemians, ale i všech milovníků produkovaných hudebních žánrů.

Dalším způsobem, jakým se Bohemka dostává do povědomí širokému publiku jsou kapely složené z příznivců či sympatizantů klubu. V Čechách je to například punková Kadence, ska hrající česko-anglická formace The Chancers či veřejnosti známější rocková kapela Prohrála v kartách. Všechny jmenované kapely a mnoho dalších hraje pravidelně na koncertech na podporu klubu a akcích namířených proti rasismu. K velkým fanouškům patří i známý hip-hoper Orion. Hudební podpora Bohemky ale sahá i do zahraničí. Příznačně v Austrálii má klub velké fanoušky v členech kapely Mouthguard, kteří každý svůj koncert začínají dechovkou „Zelenobílí.“ A německá streetpunková kapela The Ruckers dokonce na počest příznivců klubu složila píseň Power and Glory.

4.6.2. Média

o Internetové stránky:

- www.bohemians.cz, neboli Virtuální Ďolíček je oficiální internetová stránka klubu Bohemians 1905. Jejím majitelem a provozovatelem ovšem není klub, ale sami fanoušci ve spolupráci s vedením klubu. Majitelem je Antonín Jelínek, který je nejen fanouškem Bohemians, ale dokonce jedním ze zakladatelů Družstva fanoušků Bohemians. Na těchto stránkách se klub prezentuje veřejnosti. Obsahuje historii klubu, stadionu, informace o zápasech, týmu a také fórum pro všechny příznivce, kam mohou psát i dotazy směřované přímo vedení Bohemians. Obsahuje také aktualizované články s novinkami, které se týkají klubu, hráčů i při každém zápase může návštěvník shlédnout on line komentář u z průběhu utkání. Po odehrání zápasu je na stránku vyvěšen článek s informacemi o utkání a přidána fotogalerie.
- Stránka www.ultras1905.ic.cz je stránkou, na které prezentují své aktivity současní ultras. Dají se zde nalézt důležité informace o zápasech nejen fotbalových Bohemians, o dění na stadionech i mimo ně z pohledu samotných ultras, zajímavosti týkající se choreografie a další výroby z dílny ultras a také odkaz na rozsáhlou fotogalerii a galerii videí. Pro zájemce je zde také k dispozici fórum, ve kterém mohou probrat případné dotazy a problémy s ostatními fanoušky či členy ultras. V době působení skupiny Bohemians Ultras bylo pro fanoušky založeno rozsáhlé fórum na stránkách [http:// bohemians-ultras.editboard.com](http://bohemians-ultras.editboard.com). Tato stránka je aktuální i dnes.
- Další stránky, které provozují fanoušci klubu Bohemians jsou například www.kenguru-fc.cz, což jsou stránky fanouškovského fotbalového klubu Kenguru FC, který hraje Hanspaulskou ligu. Původně stránky vznikly jako jakési doplnění těch oficiálních, ve kterých se nacházelo jen málo informací o mládežnických mužstvech. V minulých letech okruh těchto lidí také pořádal

soutěž o nejhezčí fanyнку Bohemians Miss Kenguru. Stránky [www. coitus1905.bloguje.cz](http://www.coitus1905.bloguje.cz) zase obsahují každodenní zážitky skupiny bohemáckých fanoušků. Novinky ze světa klokanů, ale především chorály a popěvky shromažďuje stránka [http:// choraly.cz](http://choraly.cz)

○ **Rádio Bohemka**

Rádio Bohemka je internetové rádio, které se specializuje na přenosy fotbalových zápasů klubu Bohemians 1905. Kromě těch, které vysílá televize. Průběh a také atmosféra zápasu se tak může přenášet i k fanouškům, kteří nemohou být přímo na stadionu.

○ **Bohemka TV**

Stejně jako Radio Bohemka je přístupná na oficiálních stránkách klubu. Návštěvníkům poskytuje sestříhané záznamy utkání, rozhovory s hráči, trenérem a také záznamy z tiskových konferencí klubu.

○ **Časopis Bohemák**

Časopis Bohemák vydávaný skupinou Bohemians Ultras dnes již nevychází, poslední číslo spatřilo světlo světa na podzim roku 2007. V časopise, který vycházel nepravidelně a pouze v papírové podobě, byly k nalezení články s komentářem o utkáních Bohemians, novinky z klubu i z ultras scény a další zajímavosti. K dostání byl na domácích zápasech Bohemians.

4.6.3. Sportovní aktivity

○ **Kenguru FC**

Fotbalový tým složený z aktivních fanoušků Bohemians 1905, který vznikl v roce 2006. Družstvo hraje pražskou Hanspaulskou ligu. Jejich barvy jsou zelená a bílá a ve znaku mají, stejně tak jako Bohemians 1905, klokana.

○ **DFK Klokanky**

Futsalový ženský tým složený převážně ze skalních fanynek klubu Bohemians 1905. Vznikl v roce 2007 a nyní hrají dámy Ženskou futsalovou ligu. Aby o sobě daly vědět a také aby nalákaly více fanoušků na své zápasy, nafotily v roce 2008 kalendář se snímky svých aktů. Ten účel splnil a dnes mají na svých utkáních podporu z řad převážně fanoušků Bohemians.

○ **BohemiansFans Cup**

Fotbalový turnaj pořádaný fanoušky Bohemians 1905 a určený všem fanouškům fotbalových týmů. V roce 2007 se ho zúčastnilo celkem šest celků. Byli to zástupci Viktorie Žižkov, Slavie Praha, Slovanu Liberec, slovenského Ružomberoku a dva týmy sestavili fanoušci Bohemians 1905. Tyto dva týmy ovšem skončily na posledním a předposledním místě, turnaj vyhráli příznivci Slovanu Liberec.

Ročník 2008 se konal za účasti fanoušků Slavie Praha, Mladé Boleslavi, Viktorie Žižkov, Sparty Praha a slovenského Ružomberoku a opět dva týmy z Bohemians 1905. Liberečtí fanoušci vítězství neobhájili, z poháru se těšili příznivci Viktorie Žižkov.

Ročníku 2009 se zúčastnilo sedm celků a tentokrát vyhráli zástupci slovenského klubu FMK Rimavská Sobota, fanoušci Bohemians skončili na druhém a pátém místě.

Zatím poslední ročník 2010 zaujal dokonce třemi týmy fanoušků Bohemians 1905, dále se účastnily týmy z již tradičního Slovanu Liberec, Ružomberoku, Sparty Praha, Rimavské soboty a nováček z Černošic. Tentokrát si pohár odvezli fanoušci pražské Sparty.

5. VÝZKUM

5.1. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké vedly fanoušky důvody volby klubu, kterému fandí, zda navštěvují zápasy na stadionech, případně proč, jaké jsou jejich zvyky a chování na zápasech.

Zaměřila jsem se také na vztah, který mají ke svému klubu a zajímaly mě i jejich názory na současné problémy. Chtěla jsem také zjistit, co jim, dle jejich názorů, fotbalové fandovství přineslo do života.

5.2. Metoda výzkumu

V rámci praktické části této bakalářské práce jsem provedla kvantitativní výzkum, který byl zaměřený na fanoušky českého fotbalového klubu. Za respondenty jsem zvolila fanoušky klubu

pražského, a to Bohemians 1905. Oslovila jsem je dle doporučení a kontaktů přátel a známých z prostředí tohoto klubu a také na internetových stránkách, které se tohoto klubu týkají. Dotazování bylo zcela anonymní.

Jako metodu sem zvolila dotazník, jelikož jsem potřebovala získat názory většího počtu dotazovaných. Dotazník celkem obsahoval 15 otázek, z nichž některé byly uzavřené, respondent si tedy mohl vybrat z předem daných odpovědí, některé polouzavřené a zbytek tvořily otázky otevřené, ve kterých mohli dotazovaní vyjádřit názor svými slovy. U všech otázek jsem také nabídla únikové odpovědi („nevím“, „nepamatuji se“ atp.), aby nedošlo k přerušení vyplňování dotazníku z důvodu neznalosti nebo nevyhraněnosti v některých z otázek.

Otázky byly zaměřeny především na vztah dotazovaných k fotbalovému klubu Bohemians 1905, jehož jsou fanoušky. Zajímalo mě, jaké důvody respondenty vedly na zájmu o tento klub, zda navštěvují jeho zápasy, proč, a také jak se během utkání chovají. Další z otázek byly zaměřeny na postoj k dnešní situaci klubu, názory na protirasistické zaměření klubu a aktivitách a také co jim fandovství přineslo do života.

5.3. Hypotézy

Hypotéza 1: Ve vzorku bude více než 15 % žen.

Hypotéza 2: Většina fanoušků chodí na fotbalové zápasy shlédnout zápas.

Hypotéza 3: Agresivně se na zápasech bude chovat méně než 10 % dotazovaných.

Hypotéza 4: Více než tři čtvrtiny respondentů se budou aktivně účastnit protirasistických a protidiskriminačních aktivit i mimo fotbalové prostředí.

5.4. Výzkumný soubor

Zkoumaným souborem byla mládež adolescentního věku v rozmezí 15 – 22 let. Výzkum byl realizován pomocí emailové komunikace s lidmi, které jsem si vytipovala přímo na zápasech nebo

mi jejich kontakty byly zaslány.

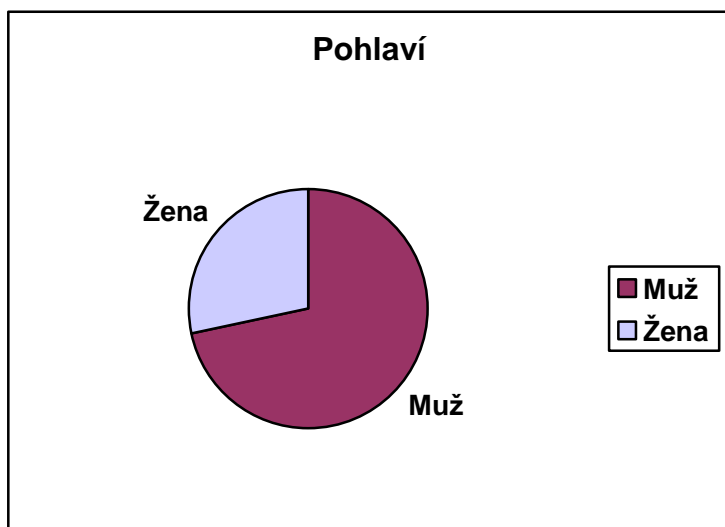
Celkově jsem rozeslala 200 dotazníků, z nich se mi vrátilo 124, což odpovídá 62 % návratnosti z celkového počtu.

Z celkového počtů 124 respondentů bylo ve vzorku 89 mužů a 35 žen. Nejvíce zastoupeny byly věkové kategorie 18 let, 19 let a 21 let. Naopak nejméně bylo šestnáctiletých respondentů.

Z dotazovaných se skoro 88 % řadí mezi fanoušky, necelých 10 % mezi ultras a zbylá 2, 5 % se považuje za chuligány.

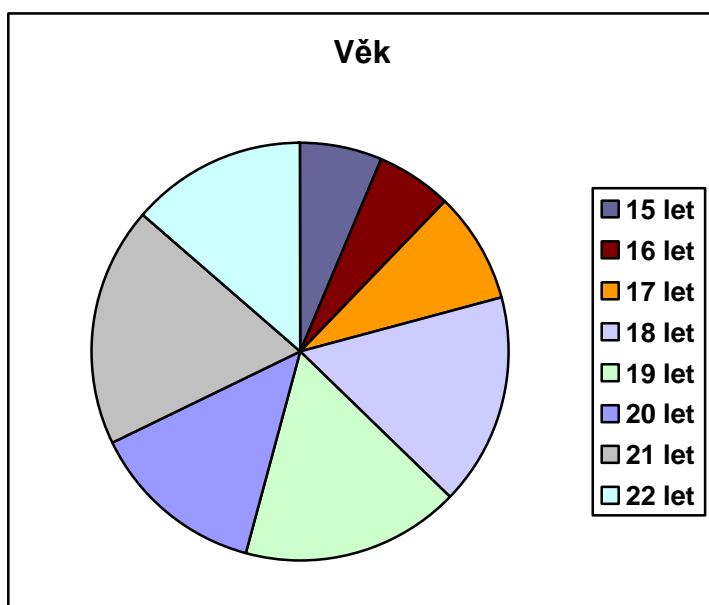
5.5. Výsledky výzkumu

Obrázek č. 1: Rozdělení podle pohlaví

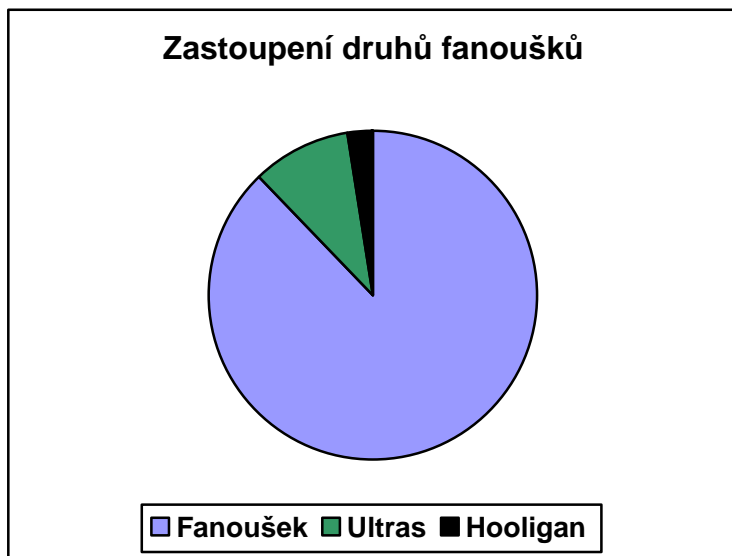
Ve vzorku převládali muži, bylo jich celých 72 %, naproti tomu ženy byly zastoupeny 28 %.

Obrázek č. 2: Rozdělení podle věku.

Věkové kategorie 18 let, 19 let a 21 let jsou zastoupeny v podobném rozsahu. Nejmenší zastoupení mají dvě nejmladší kategorie 15 let a 16 let.

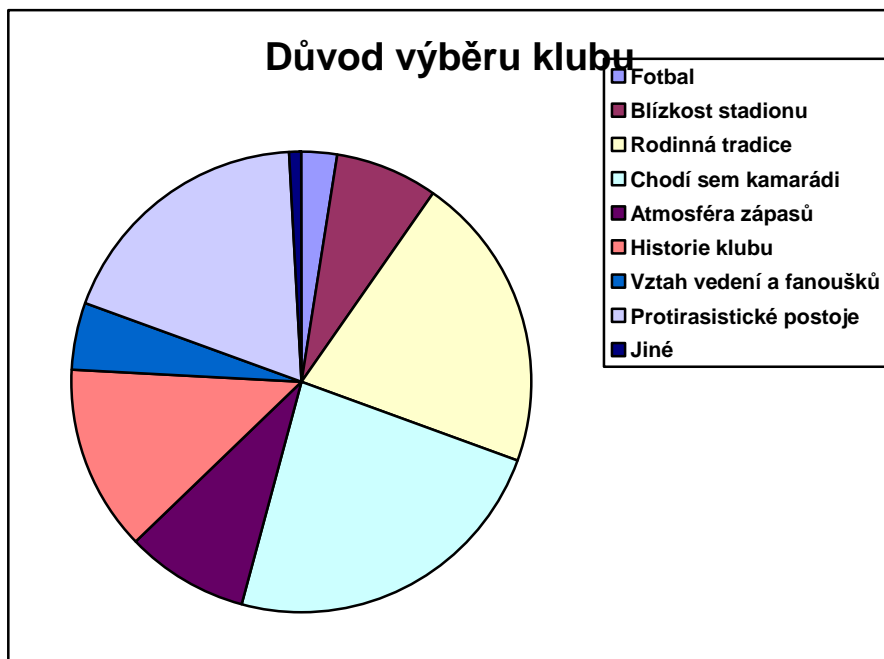
Obrázek č. 3: Rozdělení podle druhu fanouška.

Většina, celých 88 % dotazovaných se považuje za fotbalové fanoušky, nepoměrně menší skupina, 12 % se řadí do skupiny ultras a nejmenší zastoupení má skupina hooligans, k které se hlásí pouze 3 dotazovaní, což odpovídá dvěma procentům ze vzorku.

1. Jaký byl Váš hlavní důvod k výběru klubu Bohemians 1905 ?

Obrázek č. 4.

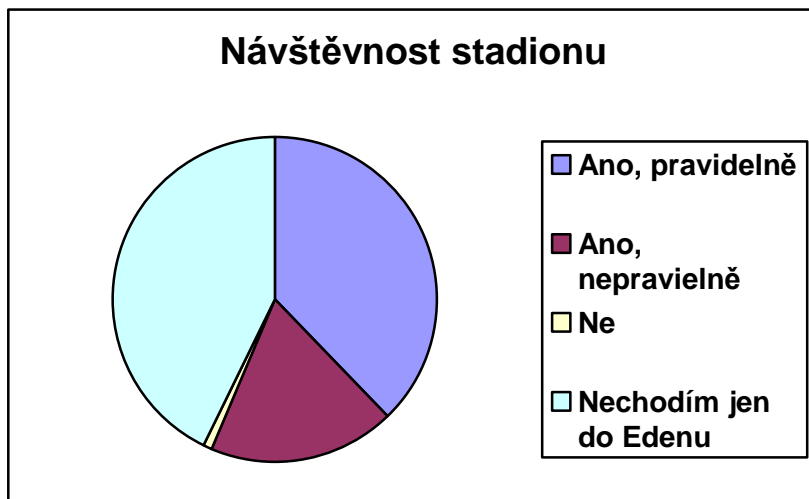

V přibližně stejném poměru, a to přibližně 20 % byly zastoupeny odpovědi týkající se kamarádů,

rodinných tradic a také protirasistických postojů. Naopak nejméně respondentů chodí fandit z důvodu kvalitního fotbalu. Jeden muž také využil možnosti uvést jiný důvod. Uvedl, že to byla láska na první pohled.

2. Chodíte nebo chodil/a jste zápasy sledovat i na stadion?

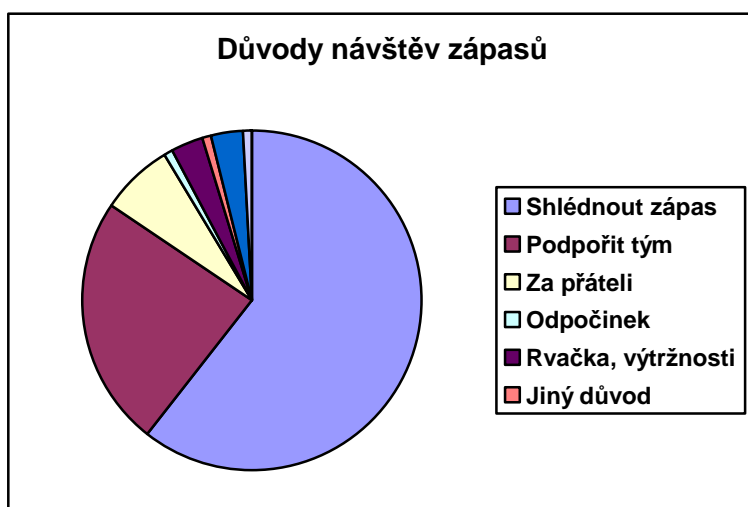
Obrázek č. 5

U této otázky uvedla pouze jedna žena, že nechodí či nechodila na stadion vůbec. Pravidelně chodí 38 % respondentů a nepravidelně 19 %. Zbytek dotázaných, tedy 42 % zvolilo odpověď, že nechodí pouze do Edenu, zápasy v domácím stadionu Ďolíčku však navštěvovali.

3. Pokud zápasy navštěvujete nebo jste navštěvoval/a, z jakého důvodu?

Obrázek č. 6

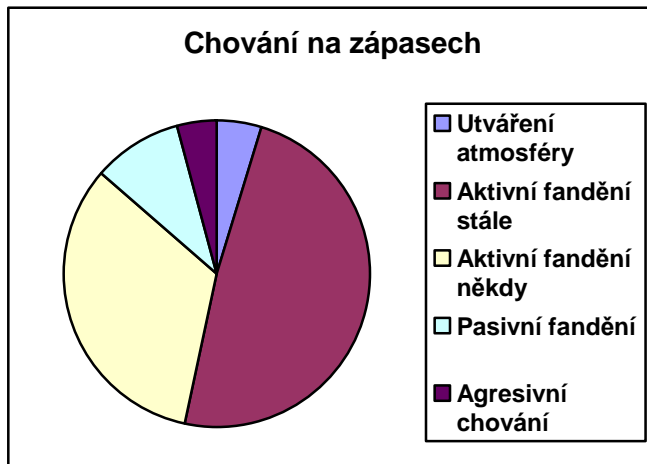

Přes polovinu dotazovaných zvolilo odpověď, že na fotbalové zápasy přichází shlédnout fotbalový zápas. Druhý nejčtetnější důvod byl podpoření týmu, který zvolila necelá čtvrtina dotazovaných. Za

přáteli chodí na zápasy 7% respondentů. Odpočívat na zápas přichází pouhý jeden muž, jedna žena také zvolila jiný důvod, v němž ale uvedla, že ještě na zápase nebyla. Kvůli rvačkám a páchání jiné trestné činnosti navštěvují fotbalové zápasy pouze 4 dotazovaní, což odpovídá 3% z celkového počtu respondentů.

4. Jak se na zápasech svého týmu obvykle chováte?

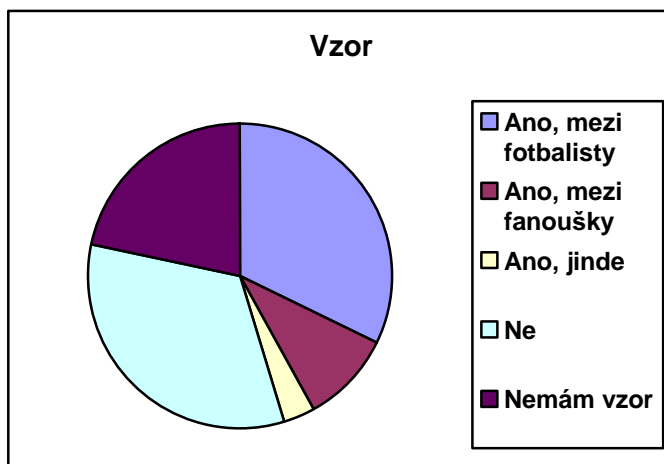
Obrázek č. 7

Na utváření atmosféry pomocí choreografií, rozezpívávání chorálů a doprovodu na buben se podílí 5 % respondentů, aktivní ve fandění po celý zápas je dalších 48 % dotázaných, 33 % se zapojuje v zajímavých okamžicích, např. při vstřelení gólu, 10 % z dotázaných aktivně nefandí, jen sledují zápas a agresivní chování vyznávají zbylá 4 %.

5. Našel jste si ve fotbalovém prostředí nějaký vzor?

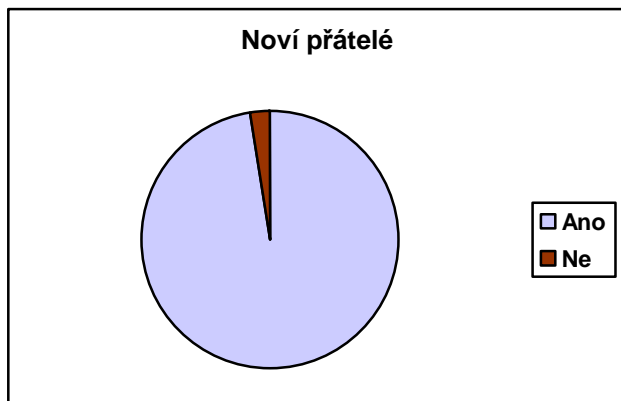
Obrázek č. 8.

Na otázku, týkající se nalézání vzorů ve fotbalovém prostředí odpovědělo 27 respondentů, že žádný vzor nemá. Ze zbylých 97 jich 40 našlo vzor ve některém z fotbalistů, 12 mezi fanoušky a 41 našlo svůj vzor jinde.

6. Našel jste si mezi fanoušky nové přátele?

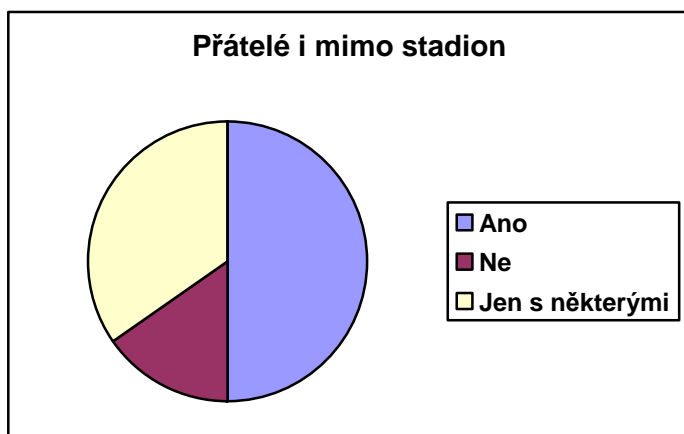
Obrázek č. 9

Nové přátele si mezi fotbalovými fanoušky našlo celých 98 % dotázaných. z fotbalu jinde nestýká.

7. Vídáte se s těmito přáteli i mimo stadion či akce související s klubem?

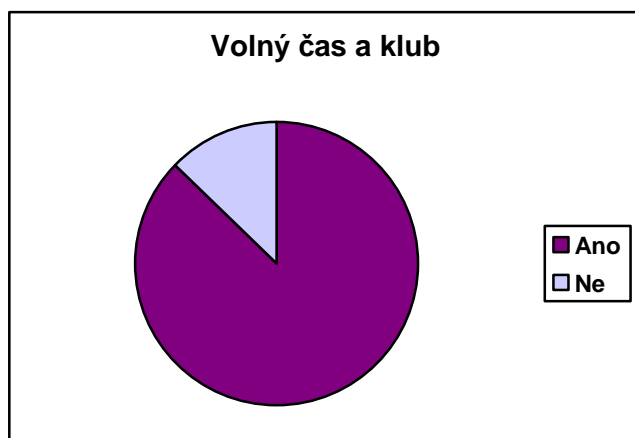
Obrázek č. 10

Zde následovala otázka, zda se s těmito přáteli vídají i mimo fotbalový stadion a akce pořádané klubem. Polovina zvolila možnost ano, 35 % se vídá jen s některými a zbylých 15 % se s přáteli

8. Trávíte svůj volný čas i na jiných než fotbalových akcích, které ale souvisejí s klubem? (Vánoce s klokanem, 1. Bohemácký Pařník atp.)

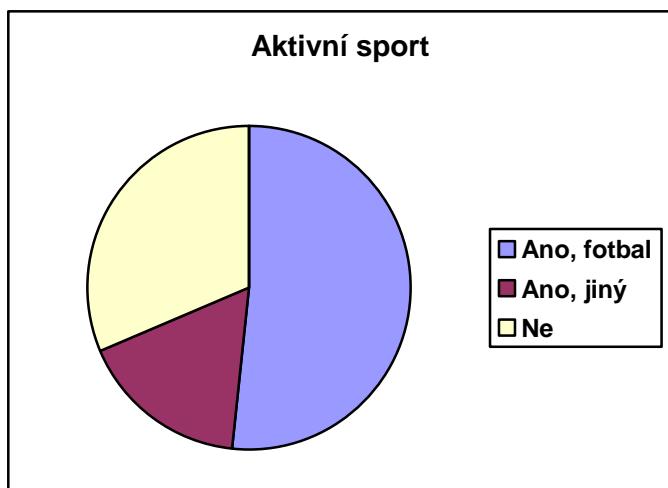
Obrázek č. 11

Většina, celých 78 % dotazovaných zvolila odpověď ano, tedy, že tráví svůj volný čas i na jiných akcích pořádaných klubem či mající s ním spojitost.

9. Provozujete nějaký sport?

Obrázek č. 12

Z celkových 69 % aktivních sportovců jich 52 % provozuje právě fotbal.

10. Víte o tom, že klub Bohemians 1905 je součástí projektů zaměřených proti rasismu a diskriminaci? (např. FARE)

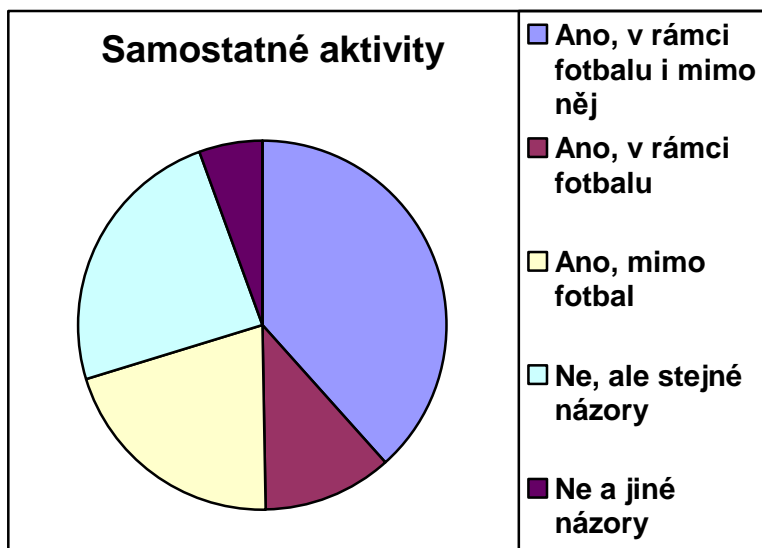
Obrázek č. 13

Jen dva lidé neví, že se klub Bohemians 1905 podílí na protirasistických projektech.

11. Podílíte se Vy sám/sama na protirasistických a protidiskriminačních aktivitách? (projekty, festivaly, sportovní turnaje apod.)

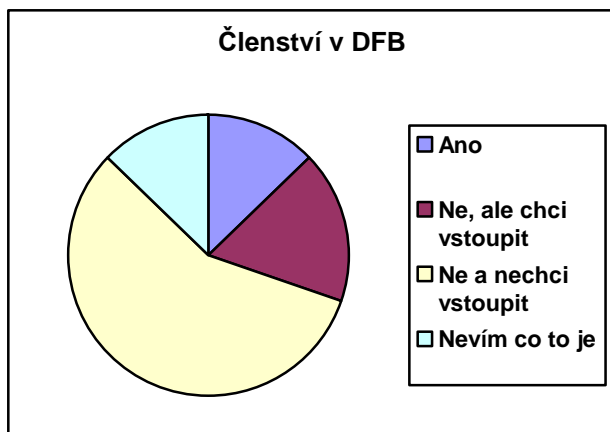
Obrázek č. 14

Na protirasistických a protidiskriminačních aktivitách, kterými jsou např. hudební akce zaměřené proti rasismu či sportovní turnaje s tímto poselstvím se aktivně podílí 88 z celkového počtu 124 respondentů, což odpovídá podílu 71 %. Antirasistické a antidiskriminační názory zastává dalších 18 % dotazovaných a jiné názory na tuto problematiku má šest mužů a jedna žena, což odpovídá podílu 6 %.

12. Jste členem Družstva fanoušků Bohemians?

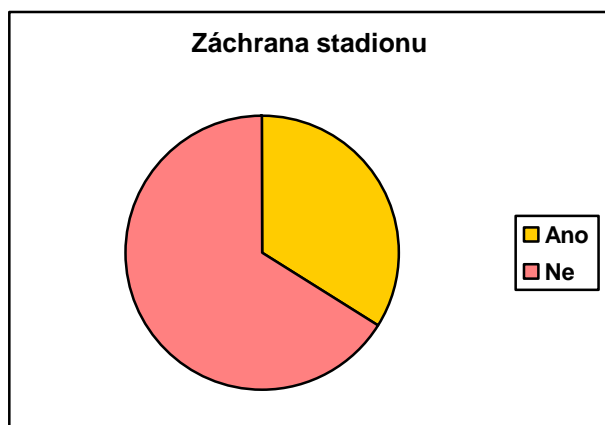
Obrázek č. 15

Z odpovědí u otázky týkající se členství respondentů v DFB vyplynulo, že dva z nich neví, co toto družstvo je. Přes půl dotazovaných v družstvu není a ani nechce vstoupit, 17 % se vstoupit chystá a 13 % tedy 22 respondentů v družstvu již zaregistrováno je.

13. Podílíte se nebo jste se podílel/a na aktivitách pro záchranu Ďolíčku?

Obrázek č. 16

V otázce, zda se respondenti podílí nebo se podíleli na aktivitách pro záchranu domácího stadionu jich přibližně dvě třetiny odpověděly záporně, zbylá třetina se aktivně podílí.

14. Pokud ano, na jakých?

Nejčastější odpovědi se týkaly peněžní pomoci a pomoci s předvolební kampaní sdružení Desítka pro domácí. Několik z respondentů se zapojilo i do projektu „Zachraňme d'olíček“.

15. Co myslíte, že Vám fotbalové fandovství přineslo do života?

Nejčastější odpovědí bylo, že fotbal je obohatil o nové kamarády a známé. Další odpovědi se týkaly trávení volného času. Následovaly odpovědi obsahující pozitivní emoce, které v respondentech fotbalové fandovství vyvolává, jako je například radost či úleva. Několik odpovědí vyjadřovalo spokojenost s tím, že jejich klub propaguje správné názory. A vyskytly se i odpovědi týkající se hodnotových orientací, jeden respondent dokonce považuje fandovství za smysl svého života. Tato otázka byla nepovinná, přesto na ni odpověděla skoro polovina respondentů.

5.6. Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza 1: Ve vzorku bude minimálně 15% žen.

Hypotéza, která předpokládala, že výzkumném vzorku bude mít ženské pohlaví zastoupení minimálně 15 % byla potvrzena. Podíl žen ve výzkumném vzorku byl dokonce 28 %.

Hypotéza 2: Většina fanoušků chodí na fotbalové zápasy shlédnout zápas.

Tato hypotéza byla také potvrzena. V dotazníku odpovědělo, že hlavní důvod návštěvy fotbalového stadionu je pro ně sledování zápasu 78 respondentů, což odpovídá 63 % dotazovaných.

Hypotéza 3: Agresivně se na zápasech bude chovat méně než 10% respondentů.

Hypotéza, týkající se agresivního chování respondentů na fotbalových zápasech byla taktéž potvrzena. V dotaznících uvedlo, že se na stadionu chová agresivně, snaží se vyvolat konflikty apod. jen necelých 4 % respondentů.

Hypotéza 4: Více než tři čtvrtiny respondentů se budou aktivně účastnit protirasistických a protidiskriminačních aktivit i mimo fotbalové prostředí.

Tato hypotéza byla výzkumem vyvrácena. Aktivitami proti rasismu a diskriminaci se zabývá mimo fotbalové prostředí 61 % respondentů, 11 % se jimi zabývá pouze v rámci fotbalu a zbytek se aktivitám nevěnuje vůbec, nebo má dokonce odlišné názory na tuto problematiku.

5.7. Shrnutí výzkumu

V otázce zastoupení ženského a mužského pohlaví celkem pochopitelně převládalo to mužské, ženy ale byly zastoupeny skoro třiceti procenty, což je na fanoušky fotbalového klubu celkem vysoký podíl.

Z výzkumu vyplývá, že většina fanoušků si fotbalový klub Bohemians 1905 vybrala z jiného důvodu, než byl kvalitní fotbal. Pro čtvrtinu z nich to bylo pokračování rodinné tradice, což může pozitivně ovlivnit a upevnit vztahy v celé rodině. Fotbalový zápas se může stát pojítkem mezi dvěma generacemi. Ještě více, než čtvrtina však uvedla, že důvod výběru právě tohoto klubu byli jeho přátelé a třetím nejfrekventovanějším důvodem byly odmítavé postoje k rasismu a jiným formám diskriminace, které klub a fanoušci otevřeně prezentují.

V otázce návštěvnosti respondentů bylo zjištěno, že fotbalový zápas na stadionu nikdy nenavštívila jen jedna dotazovaná. Nejvíce z těchto fanoušků přitom fandí a povzbuzuje po celý zápas, již méně jich nahlas prožívá jen zajímavé okamžiky zápasu a jen zlomek jich nefandí vůbec. Ovšem nejméně bylo ve vzorku obsaženo respondentů, kteří uvedli, že aktivně vytvářejí atmosféru a snaží se vyburcovat i další fanoušky k fandění. V poměrně stejném zastoupení byly také respondenti, kteří se na stadionu chovají agresivně. Z důvodů, které vedou dotazované k návštěvám fotbalového stadionu převládá čistý zájem o sport či podporu svého týmu. O poznání méně jich chodí za přáteli a vyvolávat rvačky a tropit výtržnosti chodí na stadion jen minimální procent dotazovaných.

Většina z těch, kteří nějaký vzor mají a uznávají ho našla právě v prostředí fotbalu. Znatelnější část se shlédla v některém z fotbalistů, někteří také v některém z fanoušků nebo jiné osobě z fotbalového prostředí. Nové přátele si zde našli skoro všichni dotazovaní a většinou se s nimi stýkají i mimo stadion a fotbalové prostředí vůbec.

Aktivně sportuje 68 % respondentů, z nichž většina si vybrala právě fotbal.

Názory a postoje klubu Bohemians 1905 v otázkách rasismu a diskriminace jsou naprosté většině respondentů známé. Kromě šesti mužů a jedné ženy jej také všichni z nich podporují a většina se těmto otázkám věnuje i aktivně.

Ve snahách o záchranu stadionu je zapojena zhruba třetina dotazovaných. Jako aktivity většinou jmenovali pomoc s kampaní občanskému sdružení Desítka pro domácí, finanční pomoc či pomoc při opravách stadionu. Členství v DFB uvedlo necelých 18 % dotazovaných.

Ve volné otázce, týkající se jakéhokoliv přínosu fandovství do života, se většinou objevovaly odpovědi pozitivní. Respondenti často zmiňovali nová přátelství, vzory, nové názory, smysluplné trávení volného času a zazněl i ten názor, že respondent díky klubu získal nový smysl života.

ZÁVĚR

Téma fotbalového fanouškovství v souvislosti s výchovou adolescentů během tvorby této práce ukázalo jako nešťastná volba. To se týkalo především nedostatku literatury o některých zpracovávaných tématech, týkajících se převážně problematiky fotbalového fanouškovství. Přesto se mi, myslím nakonec podařilo najít relevantní zdroje a případné mezery vyplňovat vlastními postřehy z četných rozhovorů a pozorování fanoušků.

V teoretické části jsem celkem obšírně popsala změny ve vývoji adolescenta, a to z biologického, kognitivního, emocionálního a psychosociálního hlediska. Dále jsem se soustředila na specifika výchovy dospívajících jedinců a také její rizika, vymezila jsem hlavní faktory ovlivňující výchovu adolescentů a způsoby, jakými mladé lidi ovlivňují.

Druhou část teoretického bloku jsem věnovala problematice sportovního, zejména fotbalového fanouškovství. Krátce jsem popsala historii fandovství ve světě i u nás, rozdělila fotbalové nadšence do čtyř skupin podle projevů a důvodů sledování fotbalu a také nastínila dnešní situaci v nejvyšší fotbalové lize v České republice. Dále jsem se věnovala fotbalovým fanouškům pražského klubu Bohemians 1905 a především jejich aktivitám. Zaměřila jsem se na záchranu klubu fanoušky, snahu zachránit historický domácí stadion, dále jsem popsala vznik ultras a jejich dnešní aktivity a

produkce. Z dalších činností fanoušků Bohemians jsem se soustředila na aktivity zaměřené proti rasismu, produkce související s hudbou a také činnosti sportovního charakteru.

V druhé části, části praktické jsem pomocí dotazníkového šetření zjišťovala názory a postoje fanoušků klubu Bohemians 1905 ve věku mezi 15 a 22 lety.

Cílem mé práce bylo zjistit, zda fotbalové fandovství může mít na mladé lidi v průběhu dospívání i pozitivní vliv. Teoretické poznatky vypsané v kapitolách o adolescenci a výchově v adolescenci společně s výsledky výzkumu toto tvrzení podírají. Vzhledem k tomu, že v období dospívání je člověk enormně citlivý k vnějším podnětům a zároveň se častěji a hlouběji zabývá také svými pocity, je důležité, aby měl smysluplnou náplň volného času, ale také aby měl ten volný čas s kým trávit. Prostředí fotbalových fanoušků nabízí nejen mnoho nových a prospěšných aktivit, ale také prostor k seznámení s novými lidmi. Adolescence také obvykle bývá obdobím, ve kterém si mladí lidé tvoří názory životní postoje na všemožnou problematiku, a právě v tomto období záleží do značné míry na tom, jaké prostředí mladého člověka obklopuje ve volném čase. I v tomto ohledu může fotbalové fandovství zapůsobit na člověka pozitivně. Pokud si například uvědomíme, kolik fotbalových klubů je zapojeno a veřejně propaguje programy vystupující proti rasismu, xenofobii či fašismu. Tento fenomén také dokáže v mladých lidech rozvíjet správné hodnoty. Může to být třeba úcta k historii, tradicím, věrnost, odvaha, ale také fair play.

Jak vyplynulo z výzkumu, mnoho dotazovaných fandí právě klubu Bohemians 1905 z důvodu rodinné tradice. Ať už ho (nebo ji) na fotbal zavedl dědeček, otec, či sourozenec, může tato společná záliba pozitivně ovlivňovat vztahy v celé rodině. A protože je období adolescence obdobím osamostatňováním se od rodičů, může být právě fotbalový stadion místem setkávání rodiče s potomkem.

Většina z dotazovaných také uvedla, že si ve fotbalovém prostředí našla nové přátele, se kterými se stýká i mimo stadiony. V období dospívání jsou právě přátelé a vrstevnické skupiny důležitým prvkem, který zaplňuje místo po rodičích. Je tedy důležité s přáteli udržovat vztahy, polemizovat s nimi o svých názorech a problémech a také s nimi užitečně trávit volný čas.

Aktivity spojené s fotbalovým fandovstvím takové využití určitě nabízejí. Stačí se podívat na produkce z dílen ultras, které sami nejen vyrábějí, ale také vymýšlejí a shánějí na ně finance.

Nebo jak píše Mikšík, samotné pozorování sportu zvyšuje zájem o jeho aktivní provozování. Adolescent si tak může zlepšovat kondici např. na fanouškovských turnajích.

Fotbalový stadion je v neposlední řadě také místem mnoha emocí. Od vzteku, přes lítost, až k nefalšované radosti. To vše adolescent prožívá velmi silně, období, ve kterém se nachází je totiž emocionálně velmi nestabilní. Proto je také důležité, aby své pocity s někým mohl sdílet, a k tomu je fotbalový stadion místem přímo ideálním.

Seznam použité literatury

- BRICHČÍN, M. *Mládež - drogy – společnost*. 1. vyd. Praha : PedF UK, 1997. 160 s. ISBN 80-86039-20-X
- ČERNÝ, J. *Fotbal je hra*. 1.vyd. Praha : Československý spisovatel, 1968. 164 s. ISBN 22- 040- 68
- GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice : Příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. 1.vyd. Brno : Paido, 1996. 130 s. ISBN 80-85931-15-X
- JENŠÍK, M. *Zelenobílé století : Bohemans 1905-2005*. 1.vyd. Praha : Epoque, 2005. 95 s. ISBN 80-86328-93-7
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. a kol. *Člověk- prostředí- výchova : k otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. 199 s. ISBN 80- 7315- 004- 2
- LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie*. 4.vyd. Praha : Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 80- 247- 12849
- MACEK, P. *Adolescence*. 2.vyd. Praha . Portál, 2003.141 s. ISBN 80-7178-

- MACHO, M. *Fotbal – vášeň 20. století : Historie fotbalu ve faktech, názorech a obrazech*. 1.vyd. Praha : Brána, 1996. 428 s. ISBN 80- 85946- 27- 0
- MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni : evropská dimenze subkultury*. 1.vyd. Brno : Barrister & Principal, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3
- MARKOUNOVÁ, J. *Dospívání*. 1.vyd. Praha : EMPATIE, 1996. 154. s ISBN 80- 901618- 7- 1
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2.vyd., aktualiz. Praha : Portál, 2003. 340 s. ISBN 80- 7178- 771- X
- MIKŠÍK, O. *Hromadné psychické jevy : (psychologie hromadného chování)*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2005. 269 s. ISBN 80-246-0930-4
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1.vyd. Praha : Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0690-7
- PIVODA, A. *Bohemka milovaná a znovuzrozená*. 1.vyd. Praha : Sdružení MAC, 2007. 147 s. ISBN 978-80-86783-29-1
- POKORNÝ, V. a kol. *Prevence sociálně patologických jevů : manuál praxe*. 3.vyd., rozš. Brno : Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. 186 s. ISBN 80- 86568- 04- 0
- ŘEHULKOVÁ, O., Řehulka, E. *Psychologické otázky adolescence* 1.vyd. Brno, Boskovice : Psychologický ústav AV ČR Brno : Albert, 2001. 141 s. ISBN 80- 7326- 001- 8
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 1. vyd. Praha : Panorama, 1990. 435 s. ISBN 80- 7038- 0780
- SLEPIČKA, P.; Hošek, V.; Hátlová, B. *Psychologie sportu*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2006. 230 s. ISBN 80-246-1290-9
- SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství*. 1.vyd. Karlovy Vary : Plachý, 2008. 280 s. ISBN 978- 80- 903556- 3- 7

- SUCHÝ, O. *Mládež a kriminalita*. 1.vyd. Praha : Malantrich, 1972. 272 s. ISBN neuvedeno
- ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu : sborník*. 1.vyd. Praha : Portál, 1998. 203 s. ISBN 80-7178-285-8 s.124-130 s. 123-130
- TAXOVÁ, J. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. 1.vyd. Praha : SPN, 1987. 276 s. ISBN neuvedeno
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1.vyd. Praha : Portál, 2000. 522 s. ISBN 80- 7178- 308- 0
- VÝROST, J., SLAMĚNÍK. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1.vyd. Praha : Portál, 1998. 383 s. ISBN: 80-7178-269-6

Seznam internetových zdrojů

- MACHÁLKOVÁ, L. *Média a jejich vliv na formování osobnosti člověk*. Zlín, 2009. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií; přístupné z WWW: <https://dspace.knihovna.utb.cz/handle/10563/9348>
- POSPĚCH, M. *Fotbal – fenomén nové doby*. Brno, 2007. Masarykova Univerzita v Brně. Fakulta sportovních studií; přístupné z WWW: http://is.muni.cz/th/85256/fsps_b/
- STAŇOVÁ, M. *Vztah dětí a mládeže k volnému času a volnočasovým aktivitám*. Brno, 2007. bakalářská práce (Bc.). Masarykova Univerzita v Brně. Pedagogická fakulta; přístupné z WWW: http://is.muni.cz/th/104277/pedf_b/
- VORLÍČEK, J. *Volnočasové aktivity mládeže*. Brno, 2009. bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií; přístupné z WWW: <http://theses.cz/id/yy4myj/>
- ADOLESCENCE: psychický vývoj adolescenta, identita, sex, zamilovanost; dostupné z WWW: <http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/adolescence.htm>

- Čeští hooligans a ultras; dostupné z WWW: <http://www.hooligans.cz>
- Hooligans fotbal; přístupné z WWW: <http://hooligans-fotbal.blogspot.com>
- Fanoušci Bohemians 1905; dostupné z WWW: <http://www.bohemians.cz>
- Ultras FC Slovan Liberec; dostupné z WWW: <http://www.supras-unisono.info/>
- Ultras FC Baník Ostrava; dostupné z WWW: <http://www.chachari.cz/news.php>
- Fans FC Zbrojovka Brno; dostupné z WWW:
<http://www.fcbrno1913.cz/index.php>
- Ultras FK Teplice; dostupné z WWW: <http://hooligansteplice.webnode.cz/>
- Fans FK Mladá Boleslav; dostupné z WWW: <http://www.ffmb.cz/>
- Ultras FK Baumit Jablonec; dostupné z WWW: <http://www.ultras-jablonec.wgz.cz/>
- Ultras SK Sigma Olomouc; dostupné z WWW: <http://www.ultras12.cz/>
- Fans FC Hradec Králové; dostupné z WWW: <http://fans-of-hradec.wgz.cz/>
- Ultras 1. FC Slovácko; dostupné z WWW: <http://www.fanaticos.cz/>
- Fans SK Dynamo České Budějovice; dostupné z WWW:
<http://fans.dynamocb.cz/index.asp>
- Gambrinus liga; dostupné z WWW: <http://www.gambrinusliga.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník týkající se názorů fanoušků klubu Bohemians 1905

Příloha č. 2: Přepis záznamu rozhovoru s aktivním členem ultras klubu Bohemians 1905

Příloha č. 3: Propagační materiály hnutí Desítka pro domácí

Příloha č. 4: Ukázka návrhů samolepek Ultras Bohemians 1905

Příloha č. 5: Leták na koncert pořádaný fanoušky Bohemians 1905

Příloha č. 6: Hráči fotbalového klubu Bohemians 1905 s transparentem „Bohemka proti rasismu“ ze dne 27.10.2007, v rámci akce „Action week“ vyhášený FARE

Příloha č. 7: Choreografie fanoušků klubu Bohemians 1905

Příloha č. 8: Leták na podporu stadionu Ďolíčku

Příloha č.1: Dotazník týkající se názorů fanoušků klubu Bohemians 1905

Dobrý den,

jsem studentka Univerzity Pardubice, obor Humanitní studia. Píši bakalářskou práci na téma Fotbalové fandovství jako výchovný faktor u adolescentů. Ráda bych fotbalové fanoušky předvedla v lepším světle než média a ukázala, že fotbalové fandovství dokáže mít na mladé lidi také pozitivní vliv. Pro tento dotazník hledám fanoušky fotbalového **klubu Bohemians 1905 ve věkovém rozpětí 15-22 let.**

Údaje, které mi poskytnete jsou plně anonymní a budou použity pouze v mé bakalářské práci. Velmi děkuji za ochotu a čas strávený při vyplňování dotazníku a vážím si Vaší pomoci

Jakého jste pohlaví?

Muž
Žena

Kolik je Vám let?

Ve fotbalovém prostředí se řadíte se mezi?

- 1) Fanoušky
- 2) Ultras
- 3) Hooligans

1. Jaký byl Váš hlavní důvod k výběru právě tohoto klubu ?

- 1) Kvalitní fotbal
- 2) Bydlím v blízkosti stadionu
- 3) Je to rodinná tradice
- 4) Chodili tam kamarádi
- 5) Zaujala mě atmosféra, která zápasy tohoto klubu doprovází
- 6) Zaujala mě historie tohoto klubu
- 7) Zaujal mě přátelský vztah panující mezi vedením a fanoušky
- 8) Zaujal mě postoj klubu a fanoušků k otázkám rasismu a diskriminace
- 9) Jiná odpověď:

2. Chodíte nebo chodil/a jste zápasy sledovat i na stadion?

- 1) Ano, pravidelně
- 2) Ano, nepravidelně
- 3) Ne
- 4) Nechodím do Edenu, do Ďolíčku jsem chodil/a

3. Pokud zápasy navštěvujete nebo jste navštěvoval/a, z jakého důvodu?

- 1) Shlédnout zápas
- 2) Podpořit svůj tým
- 3) Sejit se s přáteli
- 4) Odpočinout si, odreagovat se
- 5) Poprat se, páchat výtržnosti
- 6) Jiná odpověď

4. Jak se na zápasech svého týmu obvykle chováte?

- 1) Sám se snažím vytvářet atmosféru, rozezpívávám chorály, doprovázím na buben, snažím se i ostatní fanoušky přimět k fandění
- 2) Aktivně fandím a povzbuzuji po celý zápas, zpívám chorály, tleskám apod.
- 3) Aktivně fandím, ale jen když se na hřišti děje něco zajímavého (gól, faul apod.)
Aktivně nefandím, pouze sleduji zápas
- 4) Chovám se agresivně, snažím se vyvolat konflikt s předateli, ostatními fanoušky apod.
- 5) Jiná odpověď:

5. Našel jste si ve fotbalovém prostředí nějaký vzor?

- 1) Ano, mezi fotbalisty
- 2) Ano, mezi fanoušky
- 3) Ano, jinde
- 4) Ne
- 5) Žádný vzor nemám

6. Našel jste si mezi fanoušky nové přátele?

- 1) Ano
- 1) Ne

7. Vídáte se s těmito přáteli i mimo stadion či akce související s klubem?

- 1) Ano
- 2) Ne
- 3) S některými ano, s některými ne

8. Trávíte svůj volný čas i na jiných než fotbalových akcích, které ale souvisejí s klubem? (Vánoce s klokanem, 1. Bohemácký Pařík atp.)

- 1) Ano
- 2) Ne

9. Provozujete nějaký sport?

- 1) Ano, fotbal
- 2) Ano, jiný
- 3) Ne

10. Víte o tom, že klub Bohemians 1905 je součástí projektů zaměřených proti rasismu a diskriminaci? (např. FARE)

- 1) ANO

2) NE

**11. Podílíte se Vy sám/sama na protirasistických a protidiskriminačních aktivitách?
(projekty, festivaly, sportovní turnaje apod.)**

- 1) Ano, v rámci fandovství i mimo něj
- 2) Ano, pouze v rámci fandovství
- 3) Ano, pouze mimo fandovství
- 4) Ne, ale mám stejné názory
- 5) Ne a mám odlišné názory

12. Jste členem Družstva fanoušků Bohemians?

- 1) Ano
- 2) Ne, ale chystám se vstoupit
- 3) Ne a nechystám se vstoupit
- 4) Nevím co to je

13. Podílíte se nebo jste se podílel/a na aktivitách pro záchranu Ďolíčku?

- 1) Ano
- 2) Ne

14. Pokud ano, na jakých?

15. Co myslíte, že Vám fotbalové fandovství přineslo do života?

Příloha č. 2: Přepis záznamu rozhovoru vedeného s aktivním ultras.

Otázka č. 1: Ahoj. Mohl bys mi říci něco bližšího o skupině bohemáckých ultras?

Odpověď: „Ahoj. Jako ultras nás může bejt tak okolo těch 30. Momentálně, i přes ten bojkot a to všechno se nás na choreo schází od 10 až po 25 – 30 kusů. Podle toho, co je to za zápas a jak má vypadat to choreo. Jinak, co se týče věku, tak tu máme lidi od 15 let až po zhruba 40, ale většina z nás se pohybuje okolo 18 – 24 let. Jo a chodíme kluci i holky. Tady se diskriminace nenosí.“

Otázka č. 2. Jak probíhá výroba choreografie?

Odpověď: „To většinou záleží na tom, co je to za zápas. Když hrajem se Spartou, sešívákama (Slavia) nebo chacharama (Baník Ostrava), tak musí ty chorea nějak vypadat, protože víme, že i oni se budou chtít vytáhnout. To se pak scházíme někdy i čtyři dny v týdnu, aby se to všechno stihlo připravit a udělat. Na normální zápasy ale stačí jeden nebo dva dny.“

Samotný choreo je potom třeba nějak vymyslet. S nápadem může přijít kdokoliv, my to musíme pak posoudit, jestli se to vůbec dá vyrobit, jestli to stihnem a taky jestli je to vůbec dobrý. Dyž máme hotovej nápad, tak se to hodí na papír a domyslí se rozměry a materiál. No a pak už se jenom pracuje. Každý z nás chodí dobrovolně, ve svém volným čase, takže se snažíme nikoho nenutit do věcí, který ho nebaví, ale na druhou stranu, nějak se ta práce rozdělit musí. Ale proč to musím vždycky dělat já, to je mi záhadou. (smích)“

Otázka č. 3: A kde berete inspiraci? A prostředky?

Odpověď: „Tak začnu tím materiálem. Ten sháníme všude možně, někdo třeba přinese z práce, někomu to zbyde doma a zbytek se musí kupovat. Barvy, lepicí pásky, hromady papíru, igelitu a takový věci. No a na to musíš někde vzít prachy, žejo. Dřív chodily normálně holky v kolti mezi lidma s kasičkama a vybíraly do choreofondu, ale teď už to nikdo nechce dělat, což chápu, a taky to poslední dobou moc nevynášelo. Tak jsme si zřídili účet a na něj může kdokoliv posílat peníze na ten materiál. A taky prodáváme trika, šály a samolepky, který si sami navrhujem a vyrábíme. No a když peníze pořád chybí, musíme se prostě složit. Klub nám poskytl prostory, ale teď je v takový finanční situaci, že si nemůže dovolit sponzorovat své ultrasáky.

A inspiraci? No tak většinou nás prostě něco napadne v souvislosti s tím klubem, co se u nich třeba stalo a tak. Když je to vtipný, tak si uděláme ze soupeře protě srandu, a tím ho shodíme. Pak se daj taky dělat chorea o našem klubu, když má třeba někdo narozky nebo když potřebujou kluci podržet, protože se zrovna plácáme na dně tabulky. Taky míváme často chorea proti ČMFS (Českomoravský fotbalový svaz) a bengám (policisté). No a poslední dobou to máme jasný, v choreu dáváme najevo nesouhlas s politikou ČMFS a hlavně, že chceme zpátky do Ďolíčku.“

Otázka 3.: Ďolíček je domácí stadion Bohemians 1905, že. Jaký máte jako ultras názor na to, co se stalo? A jak vnímáte vyhnanství v Edenu?

(Sezonou 2010/2011 počínaje, domácí stadion Bohemians 1905 nesplňuje podmínky stanové ČMFS pro hraní 1. fotbalové ligy. Domácí zápasy je tedy klub nucen hrát na stadionu konkurenční Slavie.)

Odpověď: „No, co na to říct. Asi jako všem fanouškům se mně a i všem z nás stejská po Ďolíčku. Kdoo tam někdy byl, pochopí. Ta atmosféra je nepřenesitelná, to prosředí, zázemí. A hlavně jsme tam byl a pořád jsme doma. Jinak přesun do Edenu bereme jako zradu, jako řešení, které se nelíbí fanouškům ani jednoho ze zainteresovaných klubů. Tím spíš, že teď jsme se Slavií v podstatě ve válce. My ultras jsme proto vyhlásili absolutní bojkot domácích zápasů v Edenu. Jiní tam chodí. Někomu tenhle přístup nevadí, jiný to berou jako neúctu k našemu stadionu a některý kluci dokonce zastávají názor, že by se proti „chodičům“ mělo zasáhnout i násilím. Já osobně s myslím, že je to každého věc, i když se mi taky moc nelíbí, že nejsme jednotný a taky že se někteří do Edenu těšili s tím, že je to krásnej a moderní stadion. Ale kam se poděla ta tradice, kterou fanoušci a hráči v Ďolíčku budovali... To nikdo z radnice nevidí, bohužel. Tak chodíme do Ďolíčku alespoň na zápasy béčka a snažíme se v co největších počtech jezdit i na výjezdy, aby kluci (hráči) věděli, že jsem stále s nima. Taky choreo s omluvou a vysvětlením pro hráče jsem do Edenu poslali. A teď se chystáme na Baník do Edenu, jako přerušování bojkotu. Přejde nám, že zájem o celou tuhle situaci slábne, tak chceme ukázat, že jsme pořád tady a že sme pořád nasr... Tak snad se toho média chytanou.

Pozn. autora: Médii prošlo přerušování bojkotu bez povšimnutí, zápas nebyl ani vysílán v televizi. V

současní době ultras bojkot zrušili zcela, na zápasy v Edenu chodí. Náštěvnost ve srovnání se zápasy hranými v Ďolíčku je ale o poznání nižší.

Otázka č. 4: Jaký vztah máte k ultras z jiných klubů? A jaké vztahy máte s ultras ve skupině?

Odpověď: „*Tak s ultrasákama ostatních klubů, pokud teda vůbec nějaký maj, vedem takovou jakoby válku nebo spíš jde o soutěžení, kdo bude mít lepší choreo, vtipnější, koho kam víc přijede a kdo se bude celkově líp prezentovat. Co se týká Ďolíčku a nebo i Strážkova (Bohemians Praha), tak jsme měly velkou podporu z Baníku, Slovácka a i jiných klubů, který chápou, že po tradicích se nešlape. Jinak žádné zvláštní vztahy nefungují, jenom s německými ultras z FC Sankt Pauli máme už, počkej, jo, 6 let družbu.*

A vztahy s našima ultras jsou výborný, nescházíme se jenom při výrobě chorea, jsme prostě parta přátel, který spolu chodí do hospody pokecat, jezdí na koncerty, z nichž některý i pořádáme a samozřejmě společně jezdíme na výjezdy, což je někdy výlet opravdu na celý den.“

Otázka č. 5: Jaký máš ty osobně a také ultras Bohemians 1905 názor na porušování stanov ČMFS (násilí, používání pyrotechniky)

Odpověď: „*No, co se týká ty pyrotechniky, obecně panuje názor, že její zákaz je hloupost. A taky my ho dost často porušujem. Prostě ohně k fotbalu patří. Musí to ale mít v rukou někdo, kdo to má v hlavě srovnaný a nebude to třeba hořící házet do lidí, což u nás máme ošetřený myslim dobře. K fotbalu nějak tak patří i ty rvačky, i když ohrožování normálů (fanoušci klubů, kteří se nehlásí k ultras ani hooligans) je dost hrozná věc. Jako přepadat třináctiletý kluky a obírat je o šály? To fakt nechápu, je to ubohost. Když dostanu přes hubu já nebo kluci od nás, tak s tím i nějak tak počítáme, že se to může stát, ale ostatní lidi choděj prostě koukat na fotbal a podporovat svůj tým, a ne se rvát. Ale taky je pravda, že v hodně případech je to, co se stane na stadioně zásluha provokatérů ze security. Ono, když ti přijede na fotbal banda lidí, kteří se otevřeně hlásí k antifašismu a antirasismu, tak si každěj nácek rád bouchne. No a ta přadatelská vesta mu to umožní. Jako třeba loni na Baníku, no a pak se v TV Nova dovíš, že fanoušci zase řádili, přitom my za to nemohli. Přece každěj, kdo je napadejen se nějak musí bránit, ně? No a pak se to samozřejmě svede na neukázněné fanoušky a přicházejí další tresty a zákazy. Což zase naštve nás a hned hledáme, jak je obejít a ještě víc zviditelnit tu absurditu.“*

Otázka č.6: A co konflikty s policií?

Odpověď: „*No, takhle, asi všichni sme přijaly za svý heslo A.C.A.B. (All Cops Are Bastards = Všichni policajti jsou bastardi). Tak je jasný, že nám vaděj. Mít je všude za zadkem, jen co vylezeš z*

vlak, hned si tě natočej, legitimujou tě jak nesvéprávního tě dovedou až na stadion. A pak zase zpátky na vlak, klidně tam s tebou budou stát 2 hodiny na perónu, než t pojedou, než aby tě pustili někam na pívko, na jídlo. Nevím, prostě taková zbytečná buzerace. A ak ti támhle seberou kamaráda, ani nevíš za co, pustěj ho za 5 hodin s pokutou v kapse. A t, že se mená ja dostat domu, je nezajímá. A hlavně ani nás nenechaj na něj počkat, prostě tě nacpou do vlaku jak ten dobytek. A taky kolikrát vidíš, že se vyloženě těší, až si buchnou nebo někoho seberou. A tak by to pode mě nemělo bejt. Vždyť oni by měli chránit nejen lidi na ulicích a tak, ale taky nás, ne? Vždyť my na ně taky platíme daně, ne že ne.“

Otázka č.7: Když už jsi u těch daní, jak to u vás ve skupině je s profesemi a zaměstnaností vůbec?

Odpověď: *„ Tak co vim, tak z nás ultrasáků nikdo není nezaměstnanej, i když se občas stane, že někoho vyrazí z práce, ale většinu si najde novou. Jinak u těch profesí je to hodně různorodý, to se nedá nějak moc shrnout, máme tu ajťáky, dělníky i podnikatele. A samorřejmě taky studenty. Ono, když si vemeš, kolik my sami utretíme za to choreo, za výjezdy a tak, to bys z nějakejch těch dávek od státu prostě neutáh.“*

Otázka č. 6: Už několikrát jsi zmínil, že vy fanoušci se prezentujete antirasisticky. Jaký je názor tvůj i celkově vašich ultras na projevy rasismu na stadionech?

Odpověď: *„Kdo o Bohemce alespoň někdy slyšel, ten ví, že fanoušci i klub jsou striktně proti rasismu. Jsme taky zapojeni do projektu FARE (Football Against Rascism in Europe) a taky některý chorea jsme tomhle tématu věnovali. Vždyť i motto naší družby Barfles United, kterou máme se Sankt Pauli zní „sometimes antisocial, but always antirascist“ Tim si myslím, že je řečeno vše. Jo a taky někteří fanoušci se aktivně účastní různých amatérských fotbalových turnajů proti rasismu. Jiná věc jsou naši zlobivci (chuligáni). Tam se to přiklání hodně doprava. Ale zase že by někde na zápasech bučeli na černochoy, to by se stát nemohlo, dostali by přes hubu. A ještě mě napadá, že občas zazní i pokřik „Jude Slavie“, ale to je spíš jen takovej hec na sešívky (Slávisté), než že by to někdo myslel proti Židům.“*

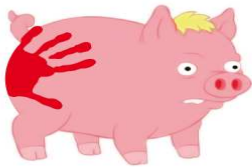
Otázka č. 7: Nakonec bych se tě chtěla zeptat, jaký je tvůj názor na alkohol a jiné drogy na fotbalových zápasech?

Odpověď: *„Říká se, že jsme národ alkohlíků, takže alkohol nějak tak patří i k fotbalu. Nebudu ti lhát, že jsem svatej, rád si dám na zápase pívko, dvě, když se daří, tak i nějakýho toho panáčka. Musím přiznat, že je tady populární i marihuana, ale to vždycky záleží jen na jedincích a moc bych to s fotbalem ani nespojoval. Na druhou stranu to pívko k němu asi opravdu patří, člověk se nějak*

tak uvolní a hned se mu líp nadává, že rozhodčí musí bejt snad slepej, at' se tam furt hráči neválej a podobný úlevy. Člověk by s to měl ale umět hlídat, nikdo rád nevidí, jak jeho kamarád sotva stojí na nohou protože už stihl vypít tolik a tolik piv. Já vlastně při těch zápasech ani na pití moc čas nemám, musím pořád bubnovat a rozeřvávat a usměřňovat a nadávat, aby ta atmosféra byla opravdu elektrizující. Ale jo, pivo si dám rád a jak říkám, k fotbalu podle mě patří. A ještě bych chtěl podotnout, že asi většina nejen mladých lidí se o víkendech baví hlavně pod vlivem alkoholu, drog, takže pivo patří nejen k fotbalu, ale spíš k celý týhle republice.”

Příloha č. 3: Propagační materiály Desítka pro domácí, za které kandidovali fanoušci Bohemians 1905 do komunálních voleb 2010

DESÍTKA PRO DOMÁCÍ
Politické hnutí občanů Prahy 10 srdečně zve na:

VOLEBNÍ ZABIJAČKU!

KDY: 15. – 16. října 2010

KDE: volební místnosti na Praze 10

Abys viděl prasátko, nemusíš čekat do Vánoc. Sedí na radnici, myslí jen na svoje koryta a zaslouží si jedině – porážku!

Pošli tuto pozvánku svým deseti kamarádům a známým. Přesvědč je, aby dali svůj hlas novému politickému uskupení Desítka pro domácí!

Pokud to uděláš, čeká tě po volbách štěstí! Přerušíš-li řetěz, budeš mít další čtyři roky smůlu!

PODPORA SPORTU • BOJ PROTI KORUPCI • OCHRANA ZELENĚ

WWW.DESITKAPRODOMACI.CZ

HLASUJ DVAKRÁT PRO DESÍTKU!

Přiveď s sebou k volbám svého kamaráda, souseda, příbuzného. Kohokoli, kdo může volit na Praze 10. Zdvojnásobí se tím šance Desítky na vítězství! Čím více hlasů, tím lepší vyjednávací pozice k prosazení volebního programu.

O osudu Ďolíčku a záchraně Bohemky se rozhodne 15. – 16. října v komunálních volbách!

WWW.DESITKAPRODOMACI.CZ

PODPORA SPORTU • BOJ PROTI KORUPCI • OCHRANA ZELENĚ

Příloha č. 4: Ukázky návrhů samolepek vyrobených fanoušky Bohemians 1905

Příloha č. 4: Letáka na koncert pořádaný fanoušky Bohemians 1905

BOHEMIANS ULTRAS
PRESENT:

THE RUCKERS

BOHEMIANS STREETPUNK Z BERLÍNA

Arthur and the Spooners

MÍCHAČKA SKA & OI! Z REICHU

F. B. I.

FUNNY PUNK
NEMECKO

PATEK/ FRIDAY
10. 11. 2006
KLUB 007
STRAHOV

VSTUP:
120,-

+ D.J. TCHITCHIMAN

GOOD NIGHTS
WHITE PRIDE

WUPPO
SKIN

KIDS AND HEADS
MAGAZINE

Flyer design by Ondřej

The flyer features a background image of three men in punk attire. One man in the center is pointing directly at the viewer. A large green silhouette of a kangaroo is overlaid on the right side. At the bottom left, there are three circular logos: 'GOOD NIGHTS WHITE PRIDE', 'WUPPO SKIN', and 'KIDS AND HEADS MAGAZINE'. The text is arranged in a bold, blocky font, typical of street punk aesthetics.

Příloha č. 6: Hráči fotbalového klubu Bohemians 1905 s transparentem „Bohemka proti rasismu“ ze dne 27. 10. 2007, v rámci akce „Action week“ vyhášený FARE

Příloha č. 7: Ukázky choreografií

Příloha č. 8: Leták na podporu stadionu Ďolíčku

